

‘Wij zijn baas over ons eigen gedrag!’

Meesterstuk Opleiding Gespecialiseerde Leerkracht 2

Auteur: Femke van den Broek

Studentnummer: 2149400

Docent: Bram Rooijackers

Periode: september 2010 t/m juni 2011

Inhoudsopgave

<i>Hoofdstuk 1: Introductie</i>	3
1.1 Aanleiding van het onderzoek.....	3
1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen.....	4
1.3 Opzet van het onderzoek	6
<i>Hoofdstuk 2: Beginsituatie</i>	10
2.1 Vaststellen beginsituatie.....	10
2.1.1 Afname en conclusie Sociogram.....	10
2.1.2 Afname en conclusie Zinnen Aanvul Test	14
2.1.3 Afname en conclusie Veiligheidsmeter.....	20
2.2 Inzet triangulatie.....	24
2.3 Theoretische onderbouwing	29
<i>Hoofdstuk 3: Plan van aanpak</i>	42
3.1 Plan van aanpak.....	42
3.1.1. Sociale verhoudingen op leerling-niveau	47
3.1.2. Aanpak sociale competentie faalangst	50
3.1.3. Sociale verhoudingen op groepsniveau.....	53
<i>Hoofdstuk 4: Analyse van gegevens</i>	55
4.1 Resultaten Praktijkonderzoek.....	55
4.1.1 Analyse Sociogram	56
4.1.2 Analyse Zinnen Aanvul Test.....	60
4.1.3 Analyse Faalangst Signaleringslijst	64
<i>Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen</i>	68
5.1 Conclusie onderzoeksvraag en deelvragen.....	68
5.2 Aanbevelingen.....	75
5.3 Reflectie meesterstuk	76
<i>Literatuurlijst</i>	77

Hoofdstuk 1: Introductie

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Ik ga niet graag naar school.

Ik tel de weken af voor de grote vakantie.

Waarom is er zoveel ruzie in de klas?

Wie gaat ons helpen?

Dit zijn enkele hulpvragen van de kinderen uit groep 5. Dit hoorde ik terug van ouders, ons zorgteam en van de kinderen zelf. Daarom heb ik mijn voorkeur uitgesproken om deze groep in groep 6 te gaan helpen.

Ik ben nu ruim vier jaar werkzaam een basisschool. Als leerkracht ben ik erg gedreven, leergierig en in voor nieuwe ontwikkelingen. Ik houd van structuur en respect voor elkaar in de groep. Ook ben ik erg duidelijk als leerkracht en sta open voor de meningen van kinderen en ouders. Ik ben nu bijna vijf jaar werkzaam als fulltime groepsleerkracht. Mijn voorkeur gaat uit naar de bovenbouwgroepen.

Ik heb me aangemeld voor deze opleiding, omdat ik zo op de hoogte blijf van de huidige zorg binnen het onderwijs en blijf ik me als leerkracht specialiseren. Ook omdat ik het als leerkracht erg belangrijk vind dat kinderen onderling respect voor elkaar hebben en ze dit schooljaar missen.

Mijn basisschool is een grote, Rooms- Katholieke school. Wij hebben maar liefst tweeëntwintig groepen en we hebben hierdoor de mogelijkheid om met parallelgroepen te werken en hier meer expertise uit te halen. Wij zijn als team erg gemotiveerd en verdiepen onszelf ook in de nieuwe ontwikkelingen. We plannen per schooljaar voldoende studiedagen om die kennis op te doen.

Vorig jaar zijn er veel problemen omtrent deze klas geweest. De leerkracht van deze groep kon de groep niet goed meer aan en heeft op verschillende manieren begeleiding en ondersteuning gehad.

De problemen die er waren, lagen vooral op het sociale vlak. De kinderen gingen niet respectvol met elkaar en met de leerkracht om. Ze waren de sturing erg kwijt. Ook zitten er

vier echte zorgleerlingen in de groep die gedragsproblemen vertonen, waardoor dit de groep ook sterk beïnvloedt. Deze kinderen hebben erg veel moeite met het aansluiten bij de groep en een sociale rol te vervullen in de groep.

Nu heb ik er voor gekozen om deze groep te krijgen in groep 6. Ik zie dit als een uitdaging en wil er alles aan doen om het voor de kinderen weer gezellig te krijgen. Mijn doel is vooral om de groep als geheel aan te pakken om zo tot een goede sociale sfeer in de groep te komen.

Je wilt de kinderen zowel cognitief, als sociaal een zelfstandig individu laten worden.

Vandaar dat ik me nu richt op het sociale vlak. Het is mijn onderwijsdoel voor de klas en hier gaat dan ook mijn onderzoek over.

In de volgende paragraaf kun je lezen welke onderzoeksvraag en welke deelvragen ik bij mijn onderzoek heb geformuleerd, om zo een helder beeld te krijgen van de problemen die zich in de klas voordoen.

1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen

Mijn onderwerp is: Een goede, sociale sfeer in de klas krijgen waar de kinderen respect voor elkaar en voor de leerkracht hebben.

Ik onderzoek de sociale competenties bij kinderen, omdat ik wil weten hoe deze competenties de pedagogische, sociale sfeer in de groep beïnvloeden, zodat ik kan begrijpen hoe ik, als leerkracht en begeleider, de sociale sfeer in de gehele groep positief kan beïnvloeden.

Sociale competentie gaat over de manier waarop kinderen met elkaar omgaan, zowel in situaties waarin persoonlijke relaties een rol spelen, als in ruimere sociale verbanden.

Bepaalde waarden, zoals zorgzaamheid, respect voor verschillen tussen mensen en verantwoordelijkheid, geven daaraan richting. Kinderen leren de sociale competenties eigen te maken door in allerlei sociale situaties ‘mee te doen’: Sociale competentie en sociale participatie beïnvloeden elkaar wederzijds. (Walraven, e.a., 2006). Ik vind het als leerkracht belangrijk dat de kinderen zorg voor elkaar nemen, ze voor elkaar opkomen en ze respect hebben voor elk individu in de groep. Ook eigen verantwoordelijkheid nemen is daarbij erg belangrijk, de kinderen moeten weten wat het gedrag met hen en met anderen doet en hoe je dit ook bij kunt sturen. Daarom is dit een wisselwerking in de klas. Als de kinderen weten hoe

ze respect en waardering voor anderen kunnen opbrengen, wordt de sfeer in de groep, naar mijn mening, automatisch verbeterd.

Daarom is mijn onderzoeksvraag dan ook:

Hoe krijg ik een goede, sociale sfeer in de groep, waarin leerlingen respect en waardering voor elkaar en voor mij, als leerkracht, hebben?

De deelvragen die ik hierbij heb geformuleerd, zijn:

Algemene deelvragen:

1. Hoe kan ik de sociale competenties meten van mijn groep?
2. Welke sociale competenties vallen op in de groep?
3. Welke activiteiten ga ik ondernemen om de sociale competenties te vergroten bij de kinderen?

Naar aanleiding van deze onderzoeksvraag en deelvragen, ga ik een opzet maken om het onderzoek op de juiste manier vorm te geven en een duidelijk plan voor mezelf te hebben.

1.3 Opzet van het onderzoek

Om de sociale competenties te meten in de groep, heb ik drie verschillende meetinstrumenten nodig. Deze zijn nodig om mijn beginsituatie zo duidelijk mogelijk in kaart te brengen.

Hierdoor heb ik een goede opzet van het onderzoek en kan ik verder met het zoeken naar gerichte literatuur om de sociale competenties, die nog niet naar behoren zijn, te verbeteren. Ook wil ik zo nauwkeurig mogelijk te werk gaan tijdens dit onderzoek en zijn de namen van de kinderen zijn –in verband met privacy- niet hun echte namen.

Ik maak hierbij gebruik van triangulatie (Jonker & Pennink, 2004) om zo de groep vanuit meerdere invalshoeken te belichten en te onderzoeken. Triangulatie is nodig om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van het desbetreffende probleem die zich voordoet in deze groep. Met behulp van meerdere meetinstrumenten, zorg ik ervoor dat het probleem zo helder mogelijk naar voren komt.

Triangulatie: Toepassen van 3 meetinstrumenten om tot een duidelijk beeld te komen.

Validiteit: Ik heb als doel van mijn onderzoek daadwerkelijk te meten hoe de sociale verhoudingen in de groep liggen en probeer me hierbij zaken te scheiden die daarmee samenhangen.

Betrouwbaarheid: De vragenlijsten worden zo betrouwbaar mogelijk afgenomen door deze vragenlijsten af te nemen tijdens normale lessuren onder begeleiding van mij als vaste leerkracht van de groep,

Ik heb de leerlingen in toetsopstelling neergezet, zodat zij bij het invullen zo min mogelijk worden beïnvloed door hun klasgenootjes. Daarnaast heb ik de instructie gegeven.

Daarnaast wordt de betrouwbaarheid ook nog gehandhaafd door de triangulatie.

Ethiek: Er worden in mijn onderzoek uitspraken gedaan over verschillende situaties die zich nu op school afspelen. Hierbij zal ten allen tijden rekening worden gehouden met de privacy van de kinderen, hun ouders en natuurlijk mijn collega's.

Ik zal handelen in vertrouwen en zorgvuldigheid. Ik streef volledigheid na en zal collegiaal handelen. Ik verplicht mij tot geheimhouding en zal persoonsgegevens anonimiseren.

Hieronder lees je de uitleg van de verschillende meetinstrumenten en waarom ik deze nodig acht.

Meetinstrument 1:

Het sociogram (Gielis, Konig, & Lap, 1996),.

Hier heb ik als eerste meetinstrument voor gekozen, omdat wij dit als school moeten afnemen en deze een helder beeld geeft van de sociale verhoudingen in de groep.

Een sociogram is een meetinstrument om het sociale vlak en het werkgerelateerde vlak onder de leerlingen te scoren. Het sociale vlak meet welke kinderen goed en minder goed in de groep liggen, concreet gezegd, met welke kinderen graag gespeeld wordt en ook met welke kinderen niet zo graag gespeeld wordt. Het werkgerelateerde vlak meet welke kinderen op werkgebied goed en minder goed in de groep liggen, concreet gezegd, met welke kinderen graag gewerkt wordt en ook met welke kinderen niet graag gewerkt wordt.

Het sociogram wordt afgenomen op de computer via de site: www.sometics.nl.

De kinderen gaan 1 voor 1, op een rustige plek, achter de computer zitten en beantwoorden hierbij de volgende vragen:

Sociaal gezien:

- Met wie speel je graag? Kies 3 kinderen.
- Met wie speel je niet zo graag? Kies 3 kinderen.

Werkgerelateerd gezien:

- Met wie werk je graag? Kies 3 kinderen.
- Met wie werk je niet zo graag? Kies 3 kinderen.

Het nadeel van dit meetinstrument is, dat het een momentopname kan zijn. Kinderen die net met elkaar in conflict zijn geweest, zullen elkaar dan ook negatief kiezen tijdens de test.

Ook is het een gesloten vragenlijst. Het antwoord is in enkele antwoordalternatieven vastgelegd (Harinck, 2009). Dit wil zeggen dat de kinderen bij elke vraag drie kinderen moeten aanvinken. Ze kunnen hierin geen veranderingen aanbrengen.

Ik heb juist voor dit meetinstrument gekozen, omdat het een duidelijk beeld geeft van de sociale en de werkgerelateerde verhoudingen binnen de groep. Hierdoor kan ik heel snel zien welke kinderen uitvallen op sociaal vlak en welke kinderen juist populair zijn op sociaal vlak. Ook is dit hetzelfde bij het werkgerelateerde vlak. Het geeft een duidelijk overzicht van de groep, wat ik als leerkracht nodig heb voor mijn onderzoek, omdat ik hier gericht mee verder kan.

Ik heb gekozen voor meetinstrument 2 om zo een nog beter beeld te krijgen van de problemen die zich voordoen in deze groep:

De Zinnen Aanvul Test (ZAT).

Dit is een test waarbij de kinderen 35 zinnen moeten aanvullen. Ze mogen hierbij zelf weten wat ze invullen en als ze ergens geen antwoord op weten, mogen ze deze zin overslaan. Ik heb deze test in de vorm van een interview gedaan. Het wordt zo een semi- gestructureerde interview; de vragenlijst heeft bepaalde onderwerpen, maar ik kan als onderzoeker de volgorde in beperkte mate aanpassen als dat beter in de loop van het gesprek past (Harinck, 2009). Dit wil zeggen dat ik als onderzoeker er voor heb gekozen om zelf onderdelen uit deze lijst te halen. Hierdoor heb ik voor mezelf een duidelijk beeld van deze vragenlijst en kan ik gerichter toetsen welke onderdelen goed worden gescoord en welke onderdelen minder goed worden gescoord. Zo weet ik welke aandachtspunten naar voren gaan komen en dus waar de problemen liggen.

De volgende onderdelen komen in deze test naar voren:

- Het zelfbeeld van het kind;
- Faalangstig of zenuwachtig zijn in de klas;
- Het zelf pesten van andere kinderen;
- Gepest worden door andere kinderen;
- De thuissituatie
- Sociale vlak en dan vooral het spelen buiten school;
- Woede/ agressie;
- Ingetogen zijn.

Ik heb gekozen voor deze test, omdat ik specifiek wil weten welke onderdelen laag scoren en welke juist goed. Het is een uitgebreider meetinstrument, omdat je nu gerichter naar problemen gaat kijken en deze beter kan toetsen. Zo hoop ik een beter beeld te krijgen van de problemen in de groep.

Deze test biedt de kinderen meer ruimte om open antwoorden in te vullen. Ook kan ik, naar aanleiding van deze test, om verheldering vragen.

Het nadeel van deze test, is dat de conclusie subjectief is. Ik bekritiseer de antwoorden van de leerlingen en schaal ze in op eigen gemaakte testonderdelen.

Dan kom ik bij het laatste meetinstrument wat mij een beter en helderder beeld geeft hoe de kinderen zich werkelijk veilig voelen in de groep en op school.

De Veiligheidsmeter.

De Veiligheidsmeter is ontwikkeld door de Landelijke Stichting Tegen Zinloos Geweld.

Het is een meetinstrument bedoelt voor en door kinderen. De kinderen geven aan of ze zich op school en in de klas veilig voelen door bij verschillende stellingen aan te geven of ze het hier mee eens zijn of niet. Als leerkracht vind ik het veilig voelen erg belangrijk, voor mij is dit een randvoorwaarde om jezelf te kunnen zijn zowel op school als in de klas.

Dit gebeurt door een vragenlijst over school en de klas en de kinderen moeten hierbij of ja, soms of nooit/nee omcirkelen. Als deze vragenlijst af is, mogen de kinderen een fiche in de veiligheidsmeter doen. De kinderen hebben de keuze uit veilig (groen), bijna veilig (geel) of onveilig (rood).

Ik heb voor deze test gekozen, omdat dit een schoolbreed, terugkerend moment is. Wij hebben er, als school, voor gekozen om twee keer per jaar de veiligheidsmeter af te nemen. Ook is deze manier van toetsen erg concreet. De kinderen kunnen een ja, nee, of soms kiezen, waardoor je een heldere uitslag en conclusie krijgt. Het wordt ook meteen visueel gemaakt voor de leerlingen uit de groep.

Door middel van deze 3 meetinstrumenten (gesloten vragen, semi -gestructureerde interview en visualisatie Veiligheidsmeter) wil ik de beginsituatie van deze groep in kaart gaan brengen. Dit vind je terug in hoofdstuk 2. Hier lees je de uitslagen en conclusies van de gekozen meetinstrumenten.

Hierna ga ik verder met de triangulatie in deze groep, om de beginsituatie te verifiëren.

Dit doe ik door een gesprek te houden met onze Interne Begeleider op school. Zij heeft inzicht in de groep en weet hoe de sociale verhoudingen in de groep liggen. Ik heb door dit gesprek een gericht theoretisch onderzoek kunnen doen, wat je terug kunt lezen in paragraaf 2.3.

Ook neem ik de mening van de kinderen mee, die uit de Zinnen Aanvul Test komen.

Als laatste invalshoek, gebruik ik de observaties die ik toepas bij de vier zorgleerlingen. Hier lees je een voorbeeld van in hoofdstuk 3, Plan van Aanpak, paragraaf 3.1.1.

In het volgende hoofdstuk kun je de uitslagen en conclusies lezen van de drie meetinstrumenten, met andere woorden de beginsituatie van de groep, en vind je de theoretische onderbouwing.

Hoofdstuk 2: Beginsituatie

De beginsituatie van deze groep heb ik als leerkracht nog niet in kaart. Dit wil ik gaan doen door de drie gekozen meetinstrumenten in te gaan zetten. Zo hoop ik een beter beeld te krijgen van de groep en ze te gaan helpen met problemen of aandachtspunten die uit de beginsituatie naar voren komen. Dit is eigenlijk het belangrijkste onderdeel van dit werkstuk, omdat ik zo precies weet wat de werkelijke problemen zijn binnen deze groep. Zo kan ik de kinderen beter gaan begeleiden om de sfeer van de groep te verbeteren.

2.1 Vaststellen beginsituatie

Door middel van 3 meetinstrumenten ga ik de beginsituatie vormen. Dit ga ik doen door het Sociogram (Gielis, Konig, & Lap, 1996), de Zinnen Aanvul Test (ZAT) en de Veiligheidsmeter af te nemen.

2.1.1 Afname en conclusie Sociogram

Om de onderlinge relaties tussen de kinderen af te lezen, heb ik gebruik gemaakt van het Sociogram. Hiermee wordt inzicht verkregen in de functieverdeling en bijzondere posities van leerlingen. Ieder kind vult drie namen in bij de vraag met wie hij of zij het liefste samenwerkt. Datzelfde doet hij of zij bij de vraag met wie hij of zij graag speelt. Ook kiezen de kinderen bij beide vragen, drie kinderen met wie ze liever niet willen samenwerken of spelen. Dit zijn de kwantitatieve gegevens; meetbare gegevens, deze zijn makkelijker te verwerken (Harinck, 2009). De vragen liggen vast voor de kinderen en ze mogen maar kiezen uit drie kinderen per vraag. Dit ligt vast en de kinderen kunnen hier geen veranderingen in aan brengen.

Daarom is dit in een gemakkelijk te verwerken meetinstrument.

De kinderen die meer dan vier keer gekozen zijn door een klasgenoot worden hieronder vermeld in de tabel.

‘Sociaal’ positief gekozen		‘Sociaal’ negatief gekozen	
Bob	7 x	Mees	10 x
Kyara	6 x	Mart	9 x
Don	6 x	Tom	7 x
Ed	5 x	Jip	7 x
Demi	5 x	Maart	6 x

Tabel 1: Resultaten van het onderzoek sociogram, meting 1: Keuze bij ‘Sociaal’.

Sociaal gezien:

Omdat ik deze groep natuurlijk goed ken, weet ik wel waar sommige resultaten vandaan komen. Als je kijkt naar het positieve gedeelte van de tabel, dan zie je dat Bob het meeste wordt gekozen. Het valt me op dat eigenlijk alle kinderen geen sociale problemen hebben, behalve Demi. Dit meisje heeft vorig schooljaar erg veel last gehad van woedeaanvallen en heeft een leidende rol binnen de meidengroep. Toch wordt dit dan vanuit de groep niet zo ervaren of is het in sterke mate verminderd ten opzichte van vorig schooljaar.

Er worden vijf kinderen genoemd die verstoten zijn uit de groep. Dit zijn Mees, Mart, Tom, Jip en Maart. Mees is een leerling die nog erg jong is, hij heeft weinig aansluiting in de groep, heeft geen vaste vriendenkring, maar is zelden betrokken bij een conflict.

Mart en Tom hebben beide een gedragsstoornis wat vorig schooljaar is vastgesteld. Deze kinderen hebben zelf nog moeite om hier mee om te gaan en dit heeft zijn effect op de groep. Maart heeft vorig schooljaar erg veel problemen gehad op het sociale vlak. Hij was vaak betrokken bij pesterijen en ouders zijn meerdere keren op oudergesprek geweest om dit in de gaten te blijven houden. Ik merk hier als leerkracht verbetering in.

Andere resultaten (die je niet kunt aflezen uit deze tabel) uit het sociogram, sociaal gezien: Er is één kind die geen enkele keer positief wordt in het sociogram gekozen en dat is Tom. Bij Mees, Jip en Mart is het ook zo dat zij bepaalde kinderen hebben gekozen om graag mee te spelen en deze kinderen hebben hun juist negatief gekozen.

Jip en Mart kiezen elkaar allebei positief.

Ook heeft Jip een ander kind, waarbij ze elkaar positief hebben gekozen. Ook Maart heeft dit bij 2 andere kinderen. Tom is hierbij de enige die niet positief genoemd wordt.

Ik leid hier dus uit af dat er vijf kinderen zijn die niet goed in de groep liggen op sociaal gebied. Dit zijn ook de kinderen die mij als leerkracht erg opvallen in de groep. Ze zijn vaker betrokken bij incidenten en andere kinderen komen vaker klagen over deze kinderen. Ook is het zo dat de drie kinderen die het meest negatief zijn gekozen, ook een gedragsprobleem hebben en hier nog niet mee weten om te gaan. Ook de andere kinderen uit de groep vinden het moeilijk om hiermee om te gaan. De kinderen willen niet graag met deze vijf kinderen spelen.

Dit heb ik nodig voor mijn onderzoek, omdat ik nu weet welke kinderen op sociaal gebied uitvallen en ik ze nu beter kan gaan helpen om beter in de groep te liggen en ze meer inzicht te gaan geven over hun eigen gedrag en wat dit met de rest van de groep doet.

‘Werkgerelateerd’ positief gekozen		‘Werkgerelateerd’ negatief gekozen	
Jasper	8 x	Jip	10 x
Kyara	7 x	Mart	9 x
Maart	6 x	Mees	8 x
Jop	6 x	Maart	7 x
Kjell	6 x		
Guusje	5 x		
Babet	5 x		

Tabel 2: Resultaten van het onderzoek sociogram, meting 1: Keuze bij ‘Werkgerelateerd’.

Werkgerelateerd gezien:

Als je eerst kijkt naar het positieve gedeelte dan valt op dat Maart hierin wordt genoemd. Hij wordt zes keer positief gekozen om mee samen te werken, terwijl hij ook zeven keer negatief wordt genoemd. Maart laat dus wel zien dat hij met bepaalde kinderen kan samenwerken, maar met bepaalde kinderen ook weer niet. Dit is dus sterk afhankelijk met welk kind hij een opdracht of taak moet gaan doen. Voor de rest valt bij het positieve gedeelte weinig op. Dit zijn allemaal goede leerlingen die een prima werkhouding hebben. Kyara is populair in de groep, omdat zij bij beide onderdelen positief wordt genoemd.

Ook hier zie je vier van de vijf leerlingen terug die ook op het sociale vlak zwak scoren. De vier leerlingen die verstoten zijn uit de groep zijn: Jip, Mart, Mees en Maart. Tom staat nu niet bij dit onderdeel genoemd. Hij valt dus alleen op bij het sociale gedeelte. Jip, Mart en Mees zijn kinderen die cognitief niet sterk zijn. Ze hebben vorig schooljaar al erg veel moeite gehad met de lesstof. Ook is de werkhouding bij Jip en Mart zwak te noemen. Ze hebben beide een lage concentratie en werktempo. Maart is daarentegen wel een sterke leerling en compact voor veel vakken, dit voor extra uitdaging. Wel is Maart erg zelfstandig en snel in zijn werken, wat voor andere kinderen soms lastig kan zijn.

Andere resultaten (die je niet kunt aflezen uit deze tabel) uit het sociogram, werkgerelateerd gezien:

Maart heeft 2 kinderen, waarbij ze allebei positief kiezen voor elkaar. Jip en Mart hebben dit allebei 1 keer. Mees is geen enkele keer positief gekozen.

Mart, Mees en Jip kiezen kinderen om graag mee te werken, terwijl deze kinderen ze juist als negatief hebben gekozen.

Ik leid uit dit onderdeel af dat er vier kinderen van de groep negatief naar voren komen op het werkgerelateerde vlak. Nu weet ik dus dat zij niet vaak gekozen worden om mee samen te werken. Dit valt mij als leerkracht ook op in de groep. Of ze worden niet gekozen of ze vinden het moeilijk om werkelijk samen te werken met een andere leerling. Dit heb ik nodig voor mijn onderzoek, omdat ik nu weet dat deze kinderen meer begeleiding moeten krijgen bij het onderdeel samenwerken.

De conclusie over het gehele meetinstrument is dat er vier kinderen zijn die zowel op het sociale, als op het werkgerelateerde vlak, negatief worden gekozen. Deze kinderen hebben dus extra begeleiding nodig op het sociale en werkgerelateerde vlak en zullen hier in moeten groeien. Ik ga ze hier als leerkracht bij helpen.

De kinderen die er het meeste uitspringen zijn Mees en Tom, omdat Tom op sociaal vlak alleen maar negatief wordt gekozen en Mees op het werkgerelateerde vlak. Deze twee kinderen hebben dus gericht aanpak nodig.

2.1.2 Afname en conclusie Zinnen Aanvul Test

Dit is een test waarbij de kinderen 35 zinnen moeten aanvullen. Ze mogen hierbij zelf weten wat ze invullen en als ze ergens geen antwoord op weten, mogen ze deze zin overslaan. Bij deze manier van verwerken, gaat het om kwalitatieve gegevens; ongestructureerde gegevens, waarin ik als onderzoeker ordening en structuur in heb aangebracht; de geordende schoenendoos (Harinck, 2009). Dit wil zeggen dat ik als onderzoeker er voor heb gekozen om zelf de belangrijkste onderdelen uit deze lijst te halen. Hierdoor heb ik voor mezelf een duidelijk beeld van deze vragenlijst en kan ik gericht toetsen wat goed wordt gescoord en wat minder goed wordt gescoord. Ik heb voor deze onderdelen gekozen, omdat ik het belangrijk vind dat de kinderen voldoende zelfvertrouwen hebben, er niet gepest wordt in de groep en of de kinderen goed functioneren buiten school. Dit meet ik door deze onderdelen uit de test te scoren.

Het gaat hierbij om de volgende onderdelen:

Welbevinden/ zelfvertrouwen

- Het zelfbeeld van het kind;
- Faalangstig of zenuwachtig zijn in de klas;

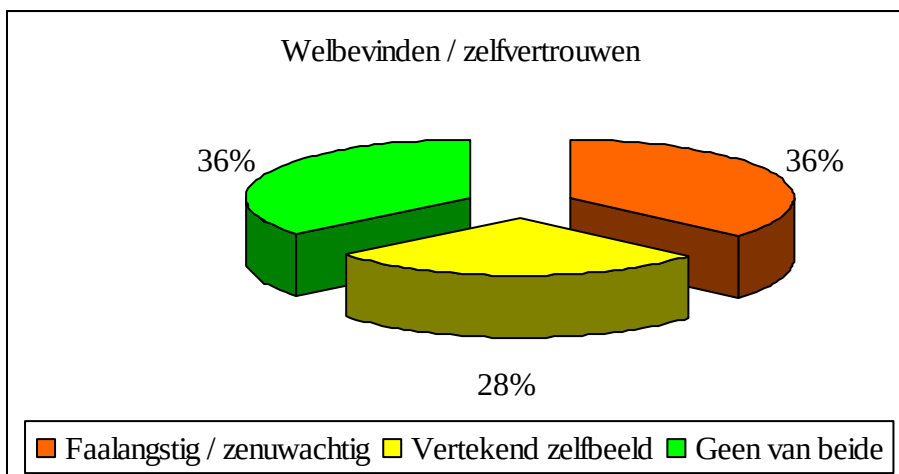
Pestgedrag

- Het zelf pesten van andere kinderen;
- Gepest worden door andere kinderen;

Sociale verhoudingen

- De thuissituatie
- Het spelen buiten school;
- Woede/ agressie;
- Ingetogen zijn.

Ik heb ervoor gekozen om de resultaten in cirkeldiagrammen weer te geven, om het zo te visualiseren. Onder elk cirkeldiagram vind je een uitleg over dat onderdeel.

Cirkeldiagram 3: Welbevinden / zelfvertrouwen, meting 1.

Welbevinden/ zelfvertrouwen:

14 kinderen van de 22 kinderen vallen op bij deze test. De volgende onderdelen horen hierbij:

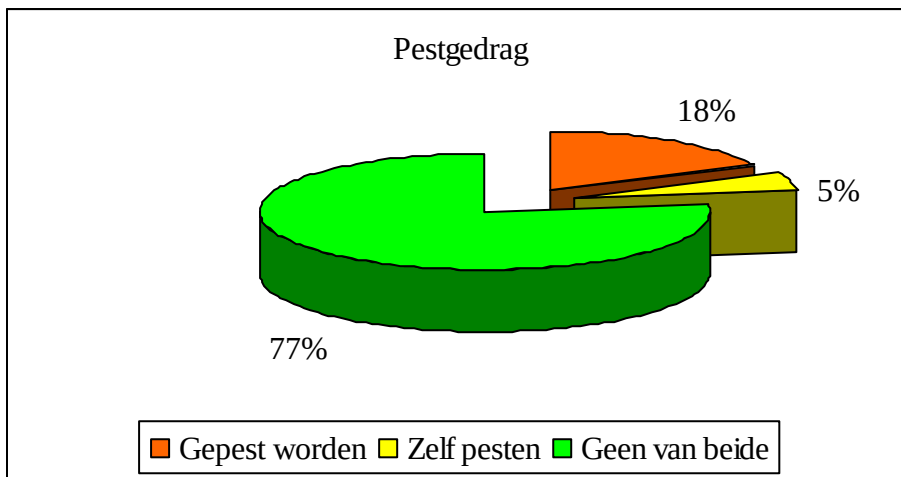
- Het zelfbeeld van het kind:

Hierbij vallen 6 kinderen op die een vertekend zelfbeeld hebben. Ze geven aan dat ze erg onzeker zijn en zichzelf graag anders zouden willen zien.

- Faalangstig of zenuwachtig zijn in de klas:

Hierbij vallen 8 kinderen op die het spannend vinden om voor de klas te staan of bijvoorbeeld een spreekbeurt te houden. Ook zijn er een aantal kinderen die het ook spannend vinden om proefwerken te maken en weer andere kinderen dat ze het werk te moeilijk vinden.

Ik leid bij dit onderdeel af dat meer dan een kwart van de kinderen uit de groep erg onzeker zijn en dus meer zelfvertrouwen zouden mogen hebben en bijna de helft van de groep is ook erg zenuwachtig tijdens het voor de klas staan. Ik neem hieruit mee dat ik het zelfvertrouwen van de groep wil verbeteren, zodat ze hierdoor ook minder zenuwachtig zijn in klassensituaties en zelfverzekerder worden.

Cirkeldiagram 4: Pestgedrag, meting 1.

Pestgedrag:

5 van de 22 kinderen vallen op bij deze test. De volgende onderdelen horen hierbij:

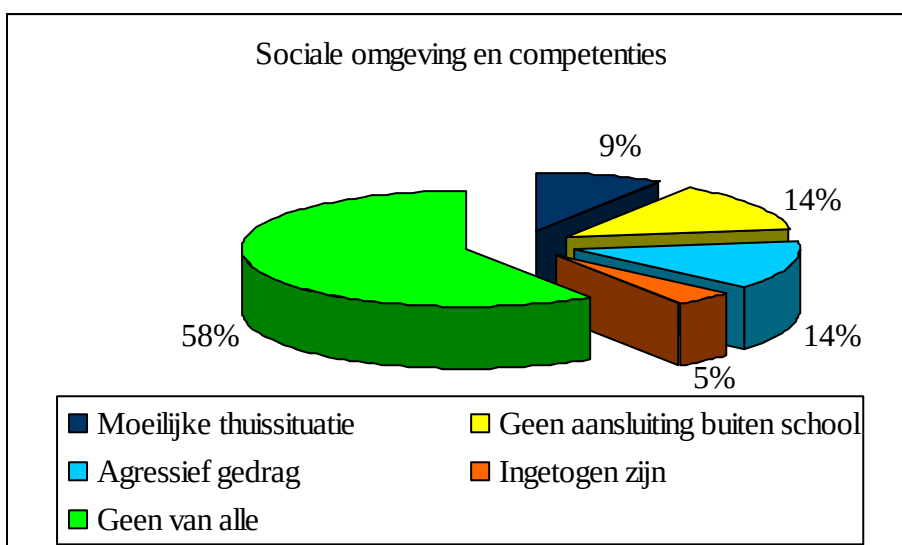
- Het zelf pesten van andere kinderen:

Hierbij valt 1 kind op. Hij geeft zelf toe andere kinderen te pesten en veel ruzie te maken.

- Gepest worden door andere kinderen:

Hierbij vallen 4 kinderen op die gepest worden door andere kinderen.

Ik leid bij dit onderdeel af dat één kind andere kinderen pest en dat er iets minder dan een kwart van de kinderen wordt gepest. Ik neem hieruit mee dat ik het pestgedrag wil verminderen in de groep, omdat ik het belangrijk vind dat er respect is voor elkaar in de groep.

Cirkeldiagram 5: Sociale omgeving en competenties, meting 1.

Sociale omgeving en competenties:

Hierbij vallen 9 kinderen van de 22 kinderen op.

- De thuissituatie:

Hierbij vallen 2 kinderen op. Één kind vooral omdat andere kinderen niks van haar thuissituatie weten en een ander kind omdat hij bang is voor grote mensen en vaak slecht slaapt.

- Sociale vlak en dan vooral het spelen buiten school:

Hierbij vallen 3 kinderen op. Zij geven aan het jammer te vinden dat ze met weinig kinderen spelen.

- Agressief gedrag:

Hierbij vallen 3 kinderen op die van zichzelf weten agressief te kunnen reageren op bepaalde situaties.

- Ingetogen zijn:

Hierbij valt 1 kind op. Zij geeft zelf aan dat als ze boos is, ze niets doet. Ook dat ze er van baalt dat ze zo rustig doet.

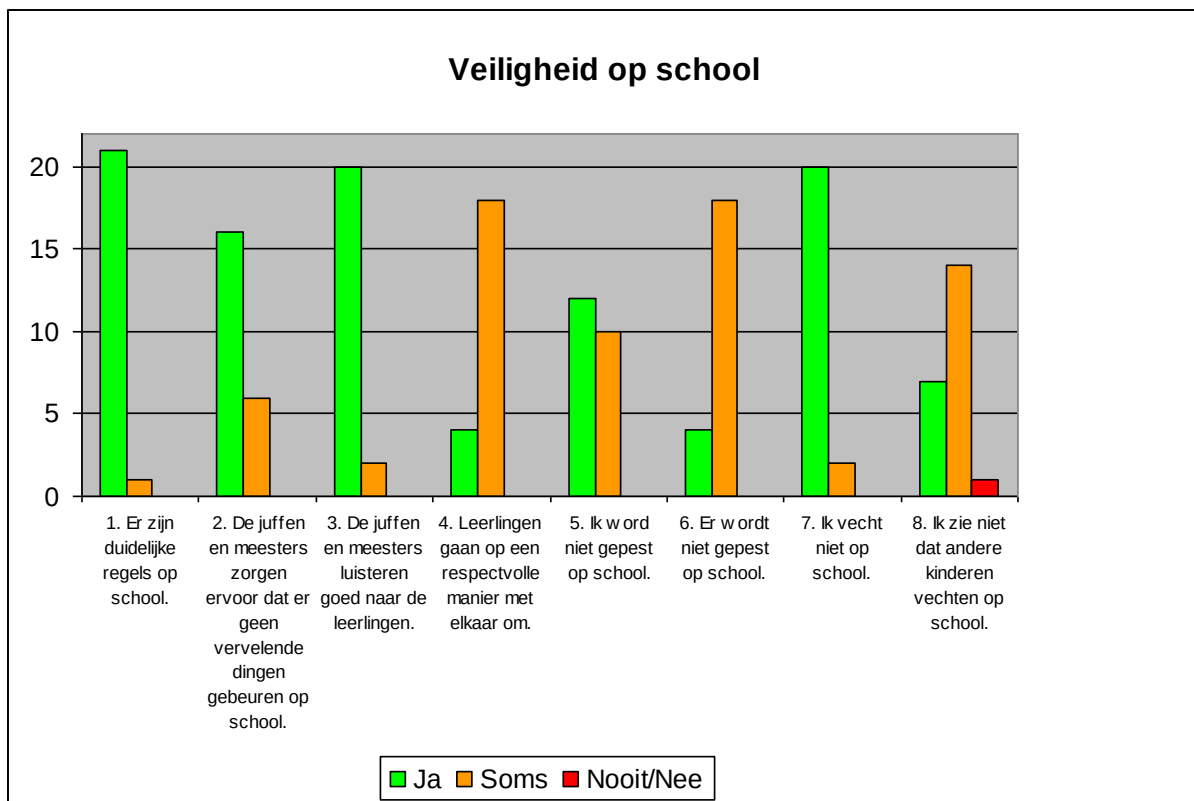
Ik leid bij dit onderdeel af dat vooral het onderdeel agressief gedrag het meeste naar voren komt. Deze drie kinderen kwamen ook naar voren bij het onderdeel pesten. Ik neem uit dit onderdeel mee dat ik deze kinderen wil gaan helpen minder agressief gedrag te laten vertonen door ze zicht te laten krijgen op hun eigen gedrag en zo verminder ik hopelijk ook meteen het pestgedrag in de groep.

Als je kijkt naar het gehele meetinstrument neem ik de volgende dingen mee in mijn onderzoek, namelijk het pestgedrag met daarbij het agressief gedrag en het faalangstig gedrag, zodat de kinderen zich zekerder voelen in de groep en zich zo ook beter kunnen verweren en beter voor zichzelf kunnen opkomen. Hier wil ik in mijn onderzoek mee verder.

2.1.3 Afname en conclusie Veiligheidsmeter

De veiligheidsmeter is ontwikkeld door de Landelijke Stichting Tegen Zinloos Geweld. Het is een meetinstrument bedoeld voor en door kinderen. De leerlingen geven aan of ze zich op school en in de klas veilig voelen. Dit gebeurt door een vragenlijst over school en de klas en de kinderen moeten hierbij of ja, soms of nooit/nee omcirkelen. Als deze vragenlijst af is, mogen de kinderen een fiche in de veiligheidsmeter doen. Ik heb deze op de gang gezet, zodat alles anoniem blijft. De kinderen hebben de keuze uit veilig (groen), bijna veilig (geel) of onveilig (rood).

Ik wil deze resultaten in een grafiek opnemen, zodat je een duidelijk beeld krijgt van dit meetinstrument.

Staatgrafiek 6: Veiligheid op school, meting 1

Conclusie veiligheid op school:

De kinderen geven aan dat er duidelijke regels op school zijn. Ze weten waar ze aan toe zijn en deze regels worden goed herhaald.

Ook geven ze aan dat de juffen en meesters goed luisteren naar de leerlingen en dat er niet wordt gevechten op school.

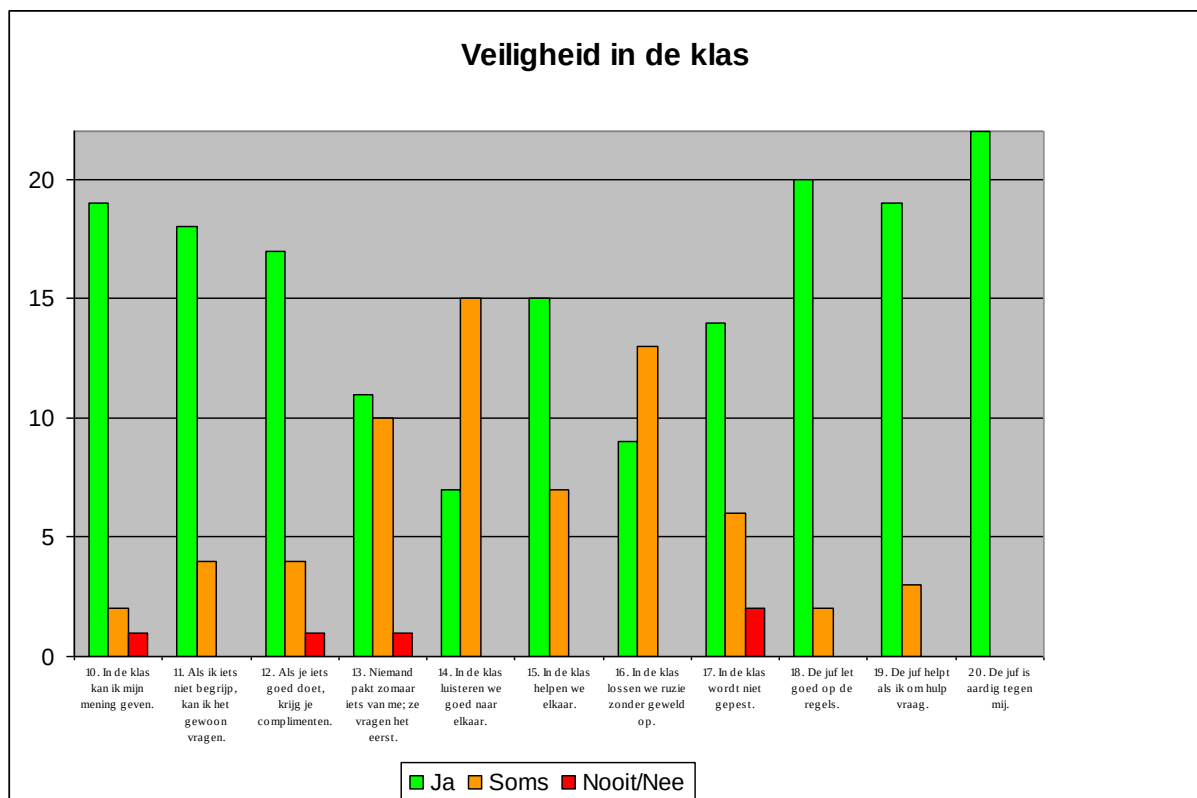
De kinderen vinden, dat niet alle juffen en meesters ervoor zorgen dat er geen vervelende dingen gebeuren op school.

Ook vinden ze dat de leerlingen niet altijd op een respectvolle manier met elkaar omgaan.

De kinderen geven vaak het antwoord soms aan bij het onderdeel; ik word niet gepest. Dit gebeurt dan nog wel regelmatig. Ook is dat zo bij de volgende stelling; er wordt niet gepest op school. Het antwoord soms wordt meer gekozen en ook geven kinderen aan dat er zeker wordt gepest. Geen enkel kind geeft aan dat er nooit wordt gepest op school.

Ik zie niet dat andere kinderen vechten op school, komt er ook negatief uit. Meer dan de helft van de kinderen uit de klas geeft aan dat er soms kinderen vechten op school.

Ik leid uit dit onderdeel af dat de veiligheid op school over het algemeen goed is, behalve bij de stelling dat kinderen op een respectvolle manier met elkaar omgaan en dat er niet gepest wordt op school. Dit zijn dus twee zaken die ik meeneem in mijn onderzoek.

Staatgrafiek 7: Veiligheid in de klas, meting 1

Conclusie veiligheid in de klas:

De stellingen die erg positief naar voren kwamen, waren:

Dat de kinderen dingen komen vragen wanneer ze iets niet snappen. Ze durven naar mij te komen voor verdere uitleg. Ook let ik, als leerkracht, goed op de regels en help ik de kinderen wanneer ze om hulp vragen. De kinderen geven aan dat ik aardig ben tegen ze.

Ook wordt er aangegeven dat de kinderen elkaar helpen in de klas.

Over de stelling in de klas kan ik mijn mening geven zijn er kinderen bij die dit niet kunnen.

Dit waren de faalangstige kinderen. Het grootste gedeelte van de klas kan dit wel.

Ook complimenten geven of krijgen wordt door een aantal kinderen als negatief ervaren. Het merendeel ervaart dit soms of juist wel. Ook het pakken van andermans spullen wordt niet door iedereen als positief ervaren. De helft van de klas heeft hier soms last van en een enkeling wel.

Als je iets goed doet, krijg je complimenten, geeft een grote meerderheid aan dat dit gebeurt. Ze zijn, als klas, dus erg gevoelig voor complimenten.

De meerderheid van de klas geeft aan dat er niet altijd goed wordt geluisterd naar elkaar. De helft hiervan geeft aan dat dit juist wel gebeurt. Ook ruzies worden door de meerderheid van de groep soms met geweld opgelost. Iets minder dan de helft van de groep geeft aan dat dit zonder geweld gebeurt.

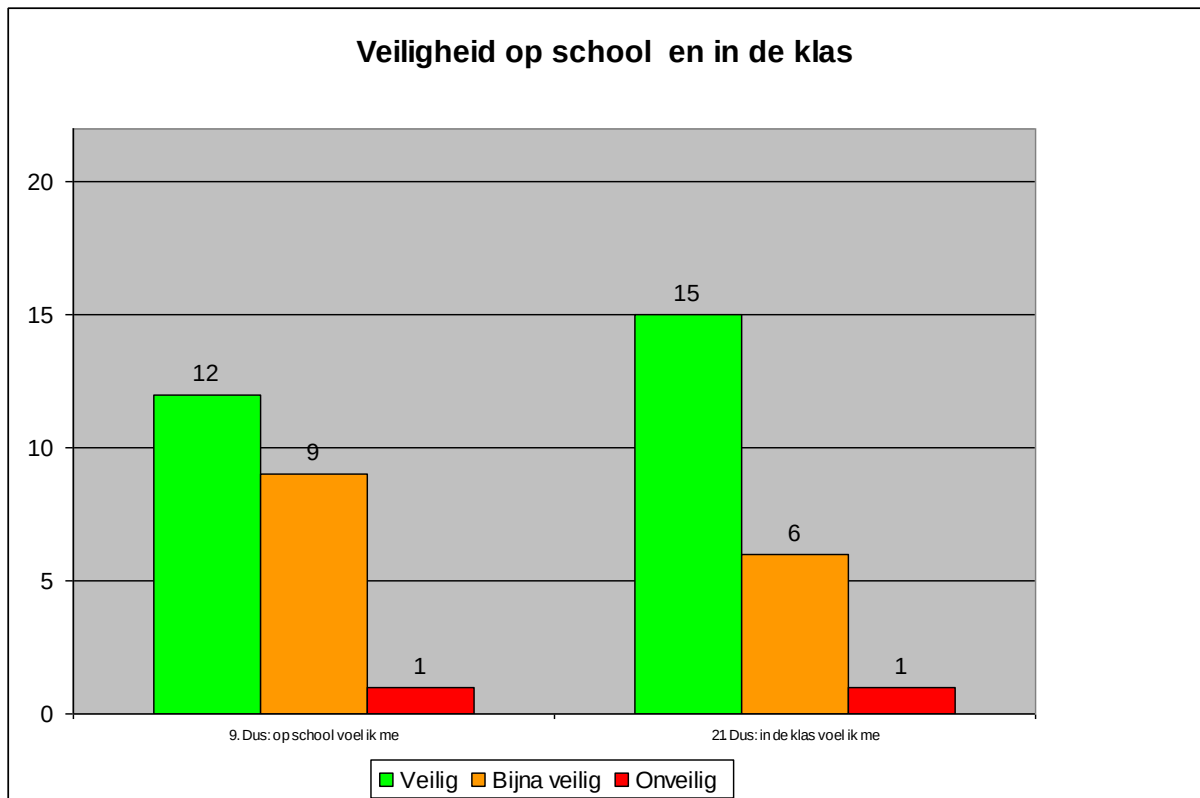
Ongeveer een kwart van de groep geeft aan dat er in de groep wordt gepest en een enkeling geeft aan dat dit vaak zo gebeurt.

Ik leid uit dit onderdeel af dat de sfeer in de klas over het algemeen goed is bij de stellingen dat de kinderen hun mening kunnen geven, ze gewoon dingen kunnen vragen en dat je complimenten krijgt wanneer je iets goed doet. Ook ik als leerkracht, kom positief naar voren, de kinderen weten dat ik goed op de regels let, ik de kinderen help en dat ik aardig ben tegen de kinderen.

De stellingen die iets minder naar voren kwamen, waren dat er in de klas niet erg goed geluisterd wordt en dat de kinderen elkaar niet genoeg helpen.

De stellingen die negatief naar voren kwamen waren, dat er gepest wordt, dat de ruzies met geweld worden opgelost en dat er niet altijd goed geluisterd wordt naar elkaar.

De onderdelen die ik mee wil nemen in mijn onderzoek is het pestgedrag met daarbij het agressieve gedrag en dat de kinderen moeten leren beter te luisteren naar elkaar.

Staafgrafiek 8: Veiligheid op school en in de klas, meting 1

Er zijn 12 kinderen die zich veilig voelen in de groep, 9 kinderen die zich bijna veilig voelen en 1 kind die zich helemaal niet veilig voelt. De dingen die op schoolniveau nog verbeterd moeten worden zijn vooral dat er gepest en gevochten wordt op school en dat niet alle juffen en meesters hiermee om kunnen gaan.

Op klassenniveau zijn er 15 kinderen die zich veilig voelen, 6 kinderen die zich bijna veilig voelen en 1 kind die zich helemaal niet veilig voelt. Vooral het onderdeel dat er niet goed geluisterd wordt naar elkaar komt erg naar voren. Andere aandachtspunten zijn dat ruzies met geweld worden opgelost en dat een kwart van de groep aangeeft dat er soms gepest wordt.

De onderdelen die ik mee wil nemen uit dit meetinstrument is het pestgedrag met daarbij het agressieve gedrag en dat de kinderen moeten leren beter te luisteren naar elkaar.

2.2 Inzet triangulatie

Ik wil eerst gaan beginnen met beknopt weer te geven wat de eindconclusies van mijn beginsituatie waren.

Beknopte conclusie meetinstrument 1: Er zijn vier kinderen in de groep die zowel sociaal als werkgerelateerd niet goed in de groep liggen. Deze kinderen hebben hulp nodig op sociaal- als werkgebied.

Beknopte conclusie meetinstrument 2: De meerderheid van de klas heeft moeite met het maken van moeilijke en onbekende werkjes en vooral het erg belangrijk vinden wat andere kinderen van hun vinden. Faalangst en zelfvertrouwen kwamen hier erg naar voren.

Beknopte conclusie meetinstrument 3: Er wordt volgens de meerderheid van de groep gepest en er wordt niet naar elkaar geluisterd en weten ze niet hoe ze dit voor elkaar moeten krijgen. Het pestgedrag moet hier dus worden aangepakt.

Als je deze drie conclusies samen pakt, merk je dat de kinderen niet goed in staat zijn om zelf problemen op te lossen of over voldoende zelfvertrouwen te beschikken, waardoor ik als leerkracht zie dat er conflicten in de groep ontstaan. Vooral de kinderen die uit het Sociogram naar voren kwamen, zijn vaker betrokken bij conflicten dan de andere kinderen. Dit ook gemeten uit observaties die ik gedurende het schooljaar heb uitgevoerd.

Door middel van de 3 meetinstrumenten heb ik er voor gekozen om mijn triangulatie specifieker toe te passen en een laatste meetinstrument toe te voegen, namelijk de Faalangst Signaleringslijst (Jeninga, 2009) om zo een nog beter beeld te krijgen over het onderdeel faalangst en zelfvertrouwen. Ik wil hiermee nog dieper ingaan op meetinstrument 2, de Zinnen Aanvul Test (de ZAT), omdat ik specifieker wil weten waar het vandaan komt dat de kinderen minder zelfvertrouwen hebben en bij welke situaties of aspecten dit naar voren komt. Het vraagt dus meer om een verheldering van meetinstrument 2, dan dat ik mijn opzet van mijn onderzoek ga veranderen.

Afname Faalangst signaleringslijst

De Faalangst Signaleringslijst is een observatie-instrument, die ik heb aangepast tot een vragenlijst voor elke leerling. Ik heb dit gedaan door de observatiepunten aan te passen door er stellingen van te maken, zodat de groep dit makkelijker kan invullen. Een voorbeeld:

Observatie: Het kind wordt snel rood en gaat zweten.

Stelling: Als ik onzeker ben word ik snel rood en ga ik zweten.

Als ik het als observatie-instrument zou gaan gebruiken, zou ik niet alle kinderen kunnen observeren, gezien de tijd voor dit onderzoek. Ook is het zo dat een observatie-instrument alleen vanuit mij, als onderzoeker, wordt bekeken. Nu is het zo dat de kinderen de stellingen zelf invullen en scoren. Hierdoor heb ik als onderzoeker een beter beeld van de faalangst van de gehele groep.

De scores van deze vragenlijst lees je hieronder:

De conclusie van deze vragenlijst is als volgt:

Ik heb gekozen voor zorgniveaus in deze test.

Als een stelling 1 tot 5 keer aangestreept is: zorgniveau 1: een klein aantal kinderen hebben last van dit probleem.

Als een stelling meer dan 5 tot 8 keer als ja is gekozen: zorgniveau 2; een gemiddeld aantal kinderen hebben last van dit probleem.

Als een stelling meer dan 8 keer is gekozen: zorgniveau 3; een groot aantal kinderen hebben last van dit probleem.

De stellingen die bij zorgniveau 1 naar voren kwamen:

<i>Gedrag met zorgniveau 1 (0 tot 5 keer genoemd)</i>	<i>Ja, vaak</i>	<i>Nee, soms</i>
Ik steek bijna nooit mijn vinger op.	2 (9,1%)	20 (90,1%)
Ik vind het moeilijk om vragen te stellen.	3 (13,6%)	19 (86,4%)
Als ik onzeker ben word ik snel rood en ga ik zweten.	4 (18,2%)	18 (81,8%)
Ik vind het niet zo leuk om beurten te krijgen in de klas.	4 (18,2%)	18 (81,8%)

Tabel 9 : Faalangst Signaleringslijst zorgniveau 1, meting 1.

Je ziet bij dit zorgniveau dat de kinderen hun vinger durven opsteken, dat ze het niet zo moeilijk vinden om vragen te stellen en dat ze niet veel last hebben van onzekerheden, zoals een rood hoofd of zweetaanvallen krijgen. Wel vindt bijna een kwart van de kinderen het niet zo leuk om een beurt te krijgen. Dit merk je ook aan de betrokkenheid in de groep. Wanneer je de kinderen erg motiveert om actief mee te doen, zie je vaak dezelfde vingers.

De stellingen die bij zorgniveau 2 naar voren kwamen:

<i>Gedrag gemeten met zorgniveau 2 (5 t/m 8 keer genoemd)</i>	<i>Ja, vaak</i>	<i>Nee, soms</i>
Ik raak snel in paniek als iets niet lukt.	5 (22,7%)	17 (77,3%)
Ik vind dingen snel te moeilijk.	6 (27,3%)	16 (72,7%)
Ik ben vaak onzeker in de klas.	6 (27,3%)	16 (72,7%)
Ik vind het moeilijk om fouten te maken.	6 (27,3%)	16 (72,7%)
Huiswerk maken stel ik vaak uit.	6 (27,3%)	16 (72,7%)
Ik heb vaak buikpijn als ik een proefwerk moet maken.	6 (27,3%)	16 (72,7%)
Ik vind het spannend om dingen te vertellen in de kring.	7 (31,8%)	15 (68,2%)
Als ik een beurt krijg, kom ik moeilijk uit mijn woorden.	7 (31,8%)	15 (68,2%)
Ik ga vaak vragen aan de juf of ik het wel goed doe.	8 (36,4%)	14 (63,6%)

Tabel 10 : Faalangst Signaleringslijst zorgniveau 2, meting 1.

Ongeveer een vijfde deel van de groep raakt in paniek wanneer iets niet lukt. Ook vinden iets meer kinderen dingen snel te moeilijk, zijn vaak onzeker in de klas en vinden het erg moeilijk

om fouten te maken, ook stellen ze huiswerk vaak uit en hebben vaak buikpijn als ze een proefwerk moeten maken.

Bijna een derde deel vindt het lastig om dingen te vertellen in de kring en wanneer je een beurt krijgt om dan goed te vertellen wat er aan de hand is of wat het antwoord is. Ik merk dit als leerkracht ook. De spreekdurf tijdens kringmomenten is er bij veel kinderen niet, met als gevolg dat de kringmomenten helemaal niet zo lang duren.

Er zijn nog meer kinderen die veel om bevestiging komen vragen bij mij. De kinderen die uit de test naar voren kwamen, zijn ook bekend bij mij. Deze kinderen komen inderdaad meer vragen in vergelijking met andere kinderen.

De stellingen die bij zorgniveau 3 naar voren komen:

<i>Gedrag gemeten met zorgniveau 3 (meer dan 8 keer gekozen)</i>	<i>Ja, vaak</i>	<i>Nee, soms</i>
Ik vind het spannend om nieuwe werkjes te doen.	9 (40,9%)	13 (59,1%)
Moeilijke werkjes doe ik liever niet.	9 (40,9%)	13 (59,1%)
Ik ben vaak zenuwachtig of nerveus.	9 (40,9%)	13 (59,1%)
Ik werk langzaam en nauwkeurig.	9 (40,9%)	13 (59,1%)
Onbekende werkjes pak ik liever niet.	10 (45,5%)	12 (54,5%)
Ik vind het fijn om bij mijn werk hulp te krijgen van de juf.	12 (54,5%)	10 (45,5%)
Ik vind het belangrijk wat andere kinderen van mij vinden.	16 (72,7%)	6 (27,3%)

Tabel 11 : Faalangst Signaleringslijst zorgniveau 3, meting 1.

Ongeveer 40 % van de kinderen vinden het spannend om nieuwe werkjes te doen. Deze worden ook bijna niet uit de kast gepakt. Ook het zenuwachtig of nerveus zijn komt hier erg naar voren en het langzaam en nauwkeurig werken. Er zijn veel kinderen die perfectionistisch zijn, dit hoor ik ook vaak terug op oudergesprekken.

Nog meer kinderen pakken liever helemaal geen onbekende werkjes en nog meer kinderen vinden het fijn om bij hun werk hulp te krijgen van mij als leerkracht. Dit kwam bij het vorige zorgniveau al naar voren. Veel kinderen vinden het prettig om bevestiging te krijgen van mij.

Bijna drie kwart van de kinderen vindt het belangrijk wat andere kinderen van hen vinden. Dit komt erg naar voren in deze test. Ze durven hun eigen mening nog niet te laten gelden en dit heeft dan ook veel aandacht nodig.

Ik leid hier dus uit af, dat er veel kinderen last hebben van een vertekend zelfbeeld, omdat ze het erg belangrijk vinden wat andere kinderen van ze vinden, ze durven hun eigen mening niet te geven en het nerveus zijn bij bepaalde situaties. Ook komt het faalangstige aspect naar voren, doordat er veel kinderen zijn die nieuwe werkjes spannend vinden en hulp van mij als leerkracht erg fijn vinden, ze zoeken die bevestiging. De onderdelen die ik dus meeneem in mijn onderzoek zijn vooral het welbevinden van de kinderen en het minder faalangstig zijn bij klassensituaties.

Ik ben er van overtuigd dat al deze conclusies verband met elkaar houden. Doordat er geen goed sociale sfeer in de groep is, ontwikkeld zich bij kinderen een vertekend of laag zelfbeeld en worden ze onzeker of zelfs faalangstig. Ook de vier zorgleerlingen die sociaal- zwak uit het sociogram komen, weten niet hoe ze met hun gedrag om moeten gaan, waardoor er pestgedrag veroorzaakt wordt. Ik wil al deze conclusies mee gaan nemen in mijn verdere onderzoek.

Wat ik klassikaal wil gaan aanbieden zijn de lessen om het zelfvertrouwen in de kinderen te gaan vergroten. Ook wil ik hiermee gelijk de taakaanpak en werkhouding gaan verbeteren, omdat dit verband met elkaar houdt. Er zijn veel leerlingen bang om fouten te maken in hun werk en door de werkhouding te gaan verbeteren, verbeter je meteen de eigen verantwoordelijkheid en zelfbeeld. Het pestgedrag wordt ook klassikaal aangeboden. De vier sociaal- zwakke kinderen ga ik helpen door met dit groepje, één keer per week, handvatten aan te bieden om hun gedrag om te zetten in normaal, wenselijk gedrag.

Met deze beknopte conclusies heb ik een gesprek met mijn IB -er gehad, omdat ik zelf het gevoel had dat ik vastliep met mijn onderzoek en wat nieuwe inzichten wilde krijgen. Ik heb een aantal methodes en naslagwerken meegekregen, die ik verder wil gaan bekijken.

Sowieso zijn de speerpunten van mijn onderzoek, gemeten uit de beginsituatie, de volgende:

- Sociaal gebied van vier leerlingen vergroten;

Uit de beginsituatie kwam dat deze kinderen zowel op sociaal als het werkgerelateerde vlak erg negatief naar voren kwamen. Ook zijn deze kinderen vaak betrokken bij pestincidenten en

vertonen soms agressief gedrag (conclusie meetinstrument 1 en 3).

- Zelfbeeld en vertrouwen in jezelf op klassenniveau vergroten;

Uit de beginsituatie kwam dat er een meerderheid van de groep last heeft van zenuwachtigheid of faalangstig gedrag vertonen. De kinderen vinden het moeilijk om voor zichzelf op te komen (conclusie meetinstrument 2 en de Faalangst Signaleringslijst).

- Ook het pestgedrag verminderen en de luisterhouding naar elkaar toe op klassenniveau vergroten;

Uit de beginsituatie kwam er ook uit dat een kwart van de kinderen last hebben van pestgedrag en dat er daardoor niet goed geluisterd wordt naar elkaar (conclusie meetinstrument 3).

2.3 Theoretische onderbouwing

Doordat ik de conclusies uit de meetinstrumenten heb getrokken kan ik verder met mijn onderzoek. De volgende stap die ik ga zetten is het literatuuronderzoek. Ik wil bij elk speerpunt gerichte theorie vinden, waar ik in de praktijk mee verder kan.

Nog een keer de speerpunten van mijn onderzoek op een rij:

Sociale verhoudingen op leerling-niveau

Aanpak sociale competentie faalangst

Sociale verhoudingen op klassenniveau

Hierbij ga ik theorieën verzamelen om tot een goed Plan van Aanpak te komen.

Sociaal verhoudingen op leerling-niveau

Ik heb hierbij gekozen voor de B.O.J.E.G.-methode. Dit is een methode die zorgt voor eigen verantwoordelijkheid over je eigen gedrag. Deze vier zorgleerlingen hebben erg veel moeite om sociale contacten te leggen met andere klasgenoten en doen dit vaak op een manier die niet de juiste is. Door deze methode aan te bieden, leren deze kinderen hun eigen gedrag om te zetten en zich bewust te maken van dit gedrag. Ik ga dit structureel, één keer per week, met deze vier leerlingen doen. Ik ga vooral letten op de pauzemomenten, omdat hier zich de meeste problemen voordoen.

Wat is eigenlijk de B.O.J.E.G.-methode?

Het doel van de Baas- Over- Je- Eigen- Gedrag- methode (B.O.J.E.G.-methode) is om kinderen bewust te maken, dat gedrag hen niet overkomt (zoals een driftbui), maar dat ze daar (on)bewust snel voor kiezen. Deze vier zorgleerlingen hebben moeite om voor zichzelf een grens aan te geven en slaan dan door in agressief gedrag. Deze methode biedt deze kinderen de mogelijkheid en de macht om voor ander gedrag te kiezen, want je bent tenslotte Baas Over Je Eigen Gedrag! Je bent dus verantwoordelijk voor je eigen gedrag en niemand anders. Als een kind dit eenmaal in de gaten heeft, dat hij of zij gedrag kan sturen, levert dat ook veel zelfvertrouwen en een beter zelfbeeld op.

Kinderen duidelijk maken hoe gedrag werkt, helpt ook om ervoor te zorgen, dat ze willen aanvaarden, dat ze hun eigen gedrag kunnen sturen. Immers als je dat niet gelooft, stel je je als slachtoffer op ten aanzien van het eigen gedrag. Het effect van: “Ik kon er echt niets aan doen. Of “Toen ik over zijn voeten struikelde, werd ik zo kwaad, dat ik hem sloeg.”, werkt dan niet meer.

Daarnaast moeten deze vier kinderen de vaardigheden in huis hebben of leren, waardoor het zijn of haar gedrag kan beïnvloeden.

Wat is gedrag?

Gedrag is communicatie (hoe beroerd of goed het wellicht voor de ander ook is). Naar buiten toe gericht gedrag kan de ander ervaren, zoals boos doen, aardig doen, verdrietig doen, lawaai maken, lachen. Alles wat een mens doet is gedrag en dus communicatie.

Je hebt ook naar binnen toe gericht gedrag, zoals jezelf complimenten geven, mopperen op jezelf, jezelf vertellen dat je weinig waard bent, neurien in jezelf, faalangst bij jezelf oproepen of zelfvertrouwen versterken. Oplettende mensen kunnen vaak de ‘binnencommunicatie/-gedrag aflezen aan je lichaamstaal. Als leerkracht merk ik dat deze kinderen lawaai maken en druk doen als naar buiten gericht gedrag hebben, maar eigenlijk bij het naar binnen toe gericht gedrag juist erg onzeker en faalangstig zijn. Ze hebben nog niet de vaardigheid om hun gedrag zelf te reflecteren en daardoor het gedrag om te zetten.

Wat zijn hierbij de stappen bij Baas Over Je Eigen Gedrag?

Stappen van de B.O.J.E.G.-methode (Baas Over Je Eigen Gedrag):

1. Signaleer verliesgedrag;
2. Genereer zoveel mogelijk winstgedragingen, zonder verliesgedrag;
3. Kies voor een winstgedrag;

4. Doen.

Uitleg over de bovenstaande 4 stappen van de B.O.J.E.G.-methode:

1. Signaleer verliesgedrag

- Voordat deze vier kinderen het gedrag kunnen veranderen, moeten ze de kwestie wel eerst in de gaten hebben, dat het huidige gedrag ellende veroorzaakt. Ze moeten overtuigd zijn van het feit dat het huidige gedrag meer nadelen dan voordelen heeft. Hoe meer voordelen echter aan het verliesgedrag gekoppeld is, bijvoorbeeld bij schreeuwen in de klas krijg je straf (= verliesgedrag) maar ook een bewonderende blik van een klasgenoot (=een voordeel bij het verliesgedrag) des te minder zijn ze geneigd het gedrag te wijzigen.

Stel, dat het kind “cool gevonden worden” heel belangrijk vindt. Dan kan ik als leerkracht doorvragen, wat voor gevoel “cool zijn” oplevert. Na een antwoord komt de hamvraag: “Kun je dat gevoel ook op een andere manier krijgen, zonder te schreeuwen door de klas (dus zonder het verliesgedrag te doen)? Als het kind dat kan, kan ik vriendelijk zeggen: “Wat houd je dan tegen om het zo te doen?” Over het antwoord valt weer te praten.

- Daarnaast is het nodig dat deze kinderen het door hebben: “Hé, dit is verliesgedrag.” Ze zijn vaak al met verliesgedrag begonnen (bijvoorbeeld in de klas) zonder het direct in de gaten te hebben. Direct bij het starten van het schreeuwen, moeten ze het verliesgedrag herkennen. Nog beter is om deze kinderen te leren vlak voordat ze gaan schreeuwen al door te hebben dat het verliesgedrag eraan dreigt te komen. Door deze kinderen te vragen, wat er in het lichaam gebeurt, vlak voordat ze beginnen te schreeuwen, kunnen ze leren dit lichaamssignaal te herkennen en te benutten om over te schakelen naar winstgedrag.

2. Genereer zoveel mogelijk winstgedragingen, zonder verliesgedrag

- Deze kinderen worden gevraagd, wat ze allemaal kunnen doen om geholpen te worden met bijvoorbeeld rekenen. Ze zullen een aantal oplossingen bedenken. Als dat niet direct lukt, geef ik deze kinderen een paar dagen bedenktijd. Ik mag hierbij als leerkracht niet direct zelf met ideeën komen.
- Ik bespreek ook het verborgen winstelement bij het verliesgedrag. Met deze kinderen moet ook besproken worden wat cool voor hen inhoudt en hoe we hen voor de klas cool kunnen houden, zonder dat ze hoeven te schreeuwen of ander gedrag laten zien wat de aandacht trekt.

3. Kies voor een winstgedrag

Als deze kinderen meerdere mogelijkheden hebben onderzocht met betrekking tot winstgedrag, dan kan de keuze gemaakt worden voor een bepaald winstgedrag. Het gevoel daarbij moet goed zijn.

Het nadeel van het nieuwe gedrag kan zijn, dat ze niet meer cool gevonden worden (in hun beleving) Ik bespreek dit met deze kinderen.

4. Doen

Als er voor een gedrag gekozen is, kan het uitgevoerd worden.

Wat zijn de aandachtspunten bij de B.O.J.E.G.-methode en wat zijn de extra tips voor mij als groepsleerkracht?

- Ga goed na waar het voordeel bij het verliesgedrag zit.
- Zorg voor een prettige sfeer. Streef naar win- win- situatie.
- Koppel identiteit los van gedrag. De persoon is niet het gedrag.
- Als een kind zegt: “Ik doe dit, omdat de ander dat..... “ Maak het kind dan duidelijk dat het verantwoordelijk is voor het eigen gedrag.
- Bij het genereren van winstgedrag (punt 2 in de B.O.J.E.G.-methode) is het vaak ook zinvol om het gedrag te oefenen. Het heeft als voordeel, dat iedereen of een persoon na de oefening begrijpt wat er bedoeld wordt. Oefenen geeft positieve energie en zelfvertrouwen.
- Ga na of de nieuwe regel tijdens de oefening een goed gevoel oproept. Staat men achter de regel. Waarom wel of niet.
- Met het genereren van zinvol gedrag kunnen, na toestemming van de betrokkenen, ook andere kinderen ingeschakeld worden om te ondersteunen. Het ondersteunen houdt dan bijvoorbeeld in, dat ze het kind waarschuwen, als het in oud- verliesgedrag stapt (bijvoorbeeld schreeuwen door de klas). Laat het kind rustig brainstormen hoe de anderen hem of haar kunnen helpen.
- Soms weet en voelt het kind welk gedrag zinvol is, maar mist het nog de vaardigheid om het juiste gedrag te doen. U kunt het kind helpen door te oefenen of maatjes aan te stellen om met hem of haar te oefenen.

Hierbij is het ook van belang dat deze veranderingen in gedrag ook visueel gemaakt gaan worden na een incident. Ik begin nu met de pauzemomenten, omdat deze leerlingen juist dan agressief of explosief gedrag vertonen.

Welk visueel instrument kan ik gebruiken om de pauzemomenten te evalueren?

Het GGGG- model is een methode om de kinderen te laten stilstaan bij hun wijze van reageren op gebeurtenissen. De vier G's staan voor: Gebeurtenis, Gevoel, Gedachte en Gedrag. De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over hun gevoelens en gedachten bij gebeurtenissen. Het werken met het GGGG- model maakt kinderen duidelijk met welk gedrag ze vaak geneigd zijn te reageren, en welke gevoelens en gedachten maken dat ze zo reageren. Dit heb ik dus nodig voor mijn onderzoek, omdat ik deze kinderen bewust kan maken van hun eigen gedrag en dit probeer om te zetten naar positief gedrag, waardoor deze kinderen beter in de groep liggen en minder betrokken zijn bij conflicten.

Het GGGG- model:

	Leerling:
Gebeurtenis	Wat gebeurde er?
Gedachten	Wat waren mijn gedachten hierbij?
Gevoel	Hoe voelde ik me op dat moment?
Gedrag	Wat deed ik toen?

Aanpak sociale competentie faalangst

Ik wil de kinderen gaan helpen meer zelfvertrouwen te krijgen. Hierom heb ik theorie gezocht over faalangst en hoe ik in de klas het zelfvertrouwen weer kan gaan vergroten.

Wat is nou eigenlijk faalangst?

Definitie faalangst:

Op grond van voorgaande informatie over faalangst, komen we tot de volgende definitie van faalangst (Nieuwenbroek en Ter Beek, 1999):

Faalangst is een vorm van angst als toestand die kan optreden bij het leveren van te beoordelen (school)prestaties op cognitief, sociaal en/ of motorisch gebied, waarbij de concentratie op een mogelijke mislukking de aanwezige kennis en vaardigheden blokkeert.

Welk vormen van faalangst bestaan er?

Drie vormen van faalangst.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen cognitieve, sociale en motorische faalangst. Cognitieve faalangst heeft te maken met het leveren van prestaties op leergebied. Sociale faalangst komt voort uit de angst om op sociaal gedrag afgewezen te worden of negatief beoordeeld te worden door groepen die belangrijk voor je zijn. Van motorische faalangst is sprake als je zo bang bent om fouten te maken bij het uitvoeren van lichamelijke handelingen, dat de vaardigheid geblokkeerd raakt.

In mijn groep is er dus sprake van sociale faalangst. Hier ga ik in mijn Plan van Aanpak ook mee verder.

Wat kunnen de oorzaken van faalangst zijn?

De school is als uitstekende plaats die faalangst activeert. Hieronder een aantal aspecten:

- Competitieve sfeer; meer druk om te presteren.
- Onveilig voelen; wanneer je je niet veilig voelt in de klas ontstaat er faalangst.
- Nadruk op fouten en cijfers; als het accent ligt op de fouten en het cijfer dat daaraan hangt, zal dat het plezier in het leren bij leerlingen niet bevorderen.
- Geen structuur bij instructie en toetsen; als de leerkracht geen duidelijke structuur aanbrengt in de lesstof en toetsen, kan dat de onzekerheid bij leerlingen doen toenemen. De leerlingen hebben dan al snel het idee dat ze het geheel niet meer kunnen overzien en raken het spoor bijster.

De oorzaak van faalangst waar ik me tijdens dit onderzoek op ga richten is het onveilig voelen in de groep. Hierdoor ontstaat er dus faalangst wat ook uit de beginsituatie kwam.

Hoe denken faalangstige kinderen?

Deze kinderen hebben een negatief zelfbeeld.

Hieronder een aantal beschrijvingen van de kenmerken van dit negatieve zelfbeeld:

Nadruk op het negatieve; hij interpreteert alle positieve en goed bedoelde opmerkingen van anderen op een negatieve manier.

Het toeschrijven van succes en mislukking; de motivatietheorie, oftewel de theorie van Heckhausen.

Waar ligt het aan?	Positief zelfbeeld	Negatief zelfbeeld
Succes	Succes ligt aan mij (kunde, aanleg)	Succes ligt niet aan mij (omstandigheden buiten zichzelf, toeval)
Mislukking	Mislukking ligt niet aan mij (gedrag of omstandigheden buiten zichzelf)	Mislukking ligt aan mij (onkunde, aanleg)

Tabel 12 Motivatietheorie Heckhausen (Nieuwenbroek, 1998)

Tunneldenken; het al denken aan de eerstvolgende taaksituatie die wordt beoordeeld. Er lijkt nauwelijks ruimte te zijn om aan iets anders te denken.

Ik ben de enige; denken dat je er als enige last van hebt.

Hoe kan ik hier als leerkracht mee omgaan?

Kinderen voelen zich meer begrepen als hun ouders en leerkracht hun faalangstige gevoelens erkent. Dit erken ik doordat ik de beginsituatie heb uitgevoerd en dit als probleem naar voren kwam. Ik ga hier mee om door lessen in te plannen, waardoor ik het zelfvertrouwen van de groep ga verbeteren.

Taakgerichte of persoonsgerichte feedback

Feedback	Taakgericht	Persoonsgericht
Positief	1. Positief taakgericht Voorbeelden: ‘Dat heb je netjes geschreven!’ ‘Je hebt een bladzijde foutloos gelezen, prima!’	3. Positief persoonsgericht Voorbeelden: ‘Wat ben je toch een schat’. ‘Je bent zo behulpzaam’.
Negatief	2. Negatief taakgericht Voorbeelden: ‘Je hebt slordig geschreven.’ ‘Dit werkstuk kan ik niet goedkeuren.’	Negatief persoonsgericht Voorbeelden: ‘Je bent ook zo egoïstisch.’ ‘Snap je het nou nog niet?’

Tabel 13: Taakgerichte of persoonsgerichte feedback (Nieuwenbroek, 1998)

Ik ga hier als leerkracht me meer richten op de persoonsgerichte feedback, omdat ik de sociale faalangst wil aanpakken.

De Ik- boodschap

Een belangrijk hulpmiddel bij positieve feedback is de ik- boodschap. De ik- boodschap heeft 3 elementen (Gieles, 1997):

1. De beschrijving van het gedrag
2. Wat het gedrag bij jezelf oproept aan gevoelens of ideeën.
3. Wat de gevolgen zijn van dit gedrag.

Hoe kan ik faalangst aanpakken in de groep?

Het ABC- schema

Je kunt als leerkracht leerlingen helpen bij het analyseren van de eigen gedachten door eerst te kijken naar de situatie/gebeurtenis (A), de gedachte (B), het gevoel en het doen (C). Het kind leert zo in te zien dat de gevoelens in een situatie niet door de situatie worden bepaald, maar door de gedachte(n) over die situatie. Door het eigen denken te veranderen, kan het kind zijn gevoelens en gedrag veranderen. Deze benadering is gebaseerd op de theorie van Rationeel Emotieve Therapie (RET) van de Amerikaanse psycholoog Albert Ellis.

A.1 Beschrijf de lastige situatie zoals jij die ziet. <i>Ik moet weer zo 'n vervelende begrijpend leestoets maken.</i>	A.2 Beschrijf deze situatie van achter een filmcamera. <i>Alle leerlingen van groep 6 krijgen een begrijpend leestoets.</i>
B.1 Wat dacht je? <i>Ik zal toch wel weer een onvoldoende halen.</i>	B.2 1. Is deze gedachte feitelijk waar? <i>Nee, ik haal ook goede punten voor begrijpend lezen, alleen de laatste keer had ik een slecht cijfer.</i> 2. Helpt die gedachte mij? <i>Nee, het helpt me niet om een goed cijfer te halen.</i>
C.1 1. Wat voelde je? <i>Ik voelde mijn hart bonzen en begon te zweten.</i> 2. Wat deed je? <i>Ik kon niet goed meer nadenken en ik moest elke opdracht wel een paar keer opnieuw lezen, omdat ik me niet kon concentreren.</i>	C.2 1. Wat had ik willen voelen? <i>Ik had me gewoon rustig willen voelen.</i> 2. Wat had je willen doen? <i>Ik had eerst alle opdrachten rustig willen bekijken en daarna gewoon geconcentreerd willen beginnen met de eerste opdracht.</i>

Tabel 14: ABC- model

Helpende gedachten

Deze kinderen moeten leren om niet-helpende gedachten om te zetten in helpende gedachten.

Voorbeelden:

Niet-helpende gedachten	Helpende gedachten
Ik zal toch wel een onvoldoende halen. Als de toets voor me ligt, weet ik natuurlijk niks meer.	Ik heb me goed voorbereid en veel geoefend, dus ik heb een goede kans op een voldoende. Bij de vorige toets is ook alles goed gegaan, dus waarom zou dat nu gebeuren?

Tabel 15: Helpende en niet-helpende gedachten.

Dit wil ik dus terug laten komen in de wekelijkse lessen om het zelfvertrouwen en het welbevinden in de groep te verbeteren.

Het pesten is een groot probleem in de groep. Ik heb van mijn IB-er een hele praktische methode gekregen wat erg bij mij en de groep past. Het is een duidelijke methode die snel bruikbaar is in de praktijk. (Klungers, 2005)

Wat is de Stop-methode?

.....Als je wilt dat een ander stopt met "iets" wat jij niet wilt, dan zeg je "stop", de ander moet dan direct stoppen.....

De stopmethode is te gebruiken op scholen waar pesten (op dit moment) een zwaar probleem is; de stopmethode is dan eerst een noodstopmaatregel, maar de stopmethode kan ook prima als preventiemethode gebruikt worden op scholen waar pesten nu geen probleem is. Een kind, en ook een leerkracht kan met de stopmethode duidelijk de grens aangeven. Tot hier en niet verder. Daarnaast is ook overduidelijk, indien iemand in overtreding is, dus door een stop heen gaat. Dit voorkomt een hoop heen en weer gepraat. STOP = STOP.

In een klas waar veel kinderen over de grenzen van elkaar heen gaan, of pestgedrag is, behoort de stopmethode tot een prima noodstopprocedure. Dit is in mijn groep het geval.

Wat is hierbij de procedure van de Stop Methode?

1. De benadeelde meldt zich bij mij met de klacht.
2. Ik laat het kind, dat door de stop heen ging, bij mij komen.
3. Ik geef de kinderen de opdracht om hun probleem uit te praten, en als dat gelukt is, om dat even te melden. Ze hoeven verder niet te zeggen hoe ze het opgelost hebben, of wat het probleem was.
4. De kinderen komen weer bij mij terug en melden, dat ze er uit gekomen zijn, of dat ze er niet uitkomen. Als het ene kind meldt, dat ze er uit gekomen zijn, dan vraag ik nog aan het andere kind of hij het probleem ook opgelost vindt. Zo ja, dan kunnen de kinderen weer gaan spelen, en als het andere kind het probleem nog niet opgelost vindt, dan moeten ze weer gaan praten. Indien de kinderen aangeven, dat ze er niet uitkomen, dan volgt punt 5.
5. Indien de kinderen er niet uitkwamen, dan kom ik erbij en vraag: "Wanneer is het probleem opgelost voor jou?" Dit vraagt ik aan beide kinderen (om de beurt). Ik vraag in dit stadium dus niet: "Wat is er gebeurd?" Vaak is het probleem nu opgelost.

6. Indien het probleem niet opgelost wordt en de kinderen toch precies willen vertellen wat er gebeurd is, dan is de kans groot, dat de onderlinge strubbelingen, al ondergronds langer aan de gang zijn. Dan maak ik een afspraak voor een uitvoerig gesprek.
7. Ik richt me in een gesprek, nadat alle ellende van het verleden besproken is, op hoe het in de toekomst verder moet gaan. Als een kind blokkeert volgt punt 8.
8. Een kind kan gaan mokken of blokkeren, omdat het kind:
 - Verwacht dat de ander zich toch niet aan de afspraken houdt;
 - Een zwak zelfbeeld heeft;
 - Nog niet genoeg sociale vaardigheden in huis heeft, om problemen uit te praten;
 - Te veel in het gevoelsgebied blijft hangen;
 - In het verleden "geleerd" heeft dat mokken extra aandacht geeft en / of met mokken vaak zijn zin krijgt.

Wat doe ik met de vier leerlingen in de groep die sociaal zwakker zijn? Maak ik aanpassingen in de Stop- Methode?

1. Dan bespreek ik met het kind welk gedrag in een bepaalde situatie zinvol kan zijn, bijvoorbeeld stevig "stop" roepen, als de pester weer wil gaan pesten.
2. Ik laat het kind een film maken in zijn hoofd, waar hij deze actie (het stop zeggen op een stevige manier) uitvoert, en laat ik hem de film vertellen, alsof het nu gebeurt.
3. Ik geef eventueel nog wat tips en laat het kind de film nogmaals maken.
4. Ik laat het kind de film een paar keer herhalen.
5. Ik laat hem de film nu uitspelen. Het kind is zichzelf en ik (of een vriendje) is de pester.
6. Ik zeg tegen het kind, dat hij de film regelmatig herhaalt in zijn hoofd in verschillende situaties (op het plein, in de klas, op straat).
7. Het kind probeert het in de praktijk uit en bespreekt (later) met mij hoe dat afliep.

De pester kan op dezelfde manier sociale vaardigheden aanleren.

Sociale vaardigheden zijn dus aan te leren door:

- Het kind een film te laten maken in het hoofd, alsof het de sociale vaardigheid al beheerst, aangevuld met mijn tips, die ik vertel of voor doe;
- Het kind de vaardigheid te laten oefenen bij mij, in een groep, of bij een vriendje;
- Het kind de vaardigheden toe te passen bij de pester;
- Samen na te gaan of een vaardigheid werkt, of dat er "iets" bijgesteld moet worden.

In het volgende hoofdstuk kun je lezen wat mijn Plan van Aanpak gaat worden, nu ik deze theorie heb bestudeerd.

Hoofdstuk 3: Plan van Aanpak

Het Plan van Aanpak heb ik gericht op de drie speerpunten die uit mijn beginsituatie naar voren kwamen. Doordat ik hierbij gerichte theorie heb bestudeerd, heb ik een Plan van Aanpak samengesteld, die mijn beginsituatie zou kunnen verbeteren. Ik heb per speerpunt aangegeven welk Plan van Aanpak ik daarbij heb gekozen.

3.1 Plan van Aanpak

Ik wil in mijn onderzoek gaan werken op drie gebieden die uit mijn beginsituatie komen en die leidend zijn voor mijn onderzoek:

- a) Sociaal verhoudingen op leerling-niveau
- b) Aanpak sociale competentie faalangst
- c) Sociale verhoudingen op klassenniveau

Door het bestuderen van gerichte theorie heb ik de volgende aanpak ontwikkeld;

a) Sociale verhoudingen op leerling-niveau

De sociale vaardigheden ga ik oefenen volgens het GGGG- model. Dit houdt in dat de vier zorgleerlingen inzicht krijgen in het eigen handelen tijdens vrije momenten, omdat in deze momenten vaak de problemen voordoen.

Het GGGG- model is een methode om de kinderen te laten stilstaan bij hun wijze van reageren op gebeurtenissen. De vier G's staan voor: Gebeurtenis, Gevoel, Gedachte en Gedrag. De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over hun gevoelens en gedachten bij gebeurtenissen. Het werken met het GGGG- model maakt kinderen duidelijk met welk gedrag ze vaak geneigd zijn te reageren, en welke gevoelens en gedachten maken dat ze zo reageren.

Ik wil de kinderen gaan helpen om de conflicten die nu nog voorkomen te gaan evalueren en zo het gedrag en de gedachtes van deze kinderen om te gaan zetten, zodat de conflicten gaan verminderen en hopelijk zelfs verdwijnen.

Het GGGG- model:

	Leerling:
Gebeurtenis	Wat gebeurde er?
Gedachten	Wat waren mijn gedachten hierbij?
Gevoel	Hoe voelde ik me op dat moment?
Gedrag	Wat deed ik toen?

Tabel 16: GGGG- model

b) Aanpak sociale competentie faalangst

Ik heb gemerkt dat er veel leerlingen erg onzeker zijn in de groep en niet goed weten hoe ze voor zichzelf moeten opkomen. Nu wil ik het zelfbeeld gaan vergroten door klassikaal Sociale Vaardigheidslessen te gaan geven over dit aspect. Elke week pak ik een onderwerp uit het 'Het Leefboek voor kinderen', dit is een Leer- en Doe- boek voor kinderen vanaf 8-12 jaar dat hen wil bijstaan in de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Het boek richt zich met name op veel voorkomende emotionele problemen. Ik vind het belangrijk als leerkracht dat de kinderen zich zeker en veilig voelen in de groep. Ze moeten met een goed gevoel naar school komen en ook weer met een goed gevoel naar huis toe gaan. Dit wil ik gaan doen door dagelijks met deze lessen bezig te zijn. Ik laat het onderwerp van die week, dagelijks aan bod komen, zodat de kinderen dit meteen kunnen toepassen in de praktijk.

Dit boek geeft de kinderen zelf een groot aantal tips en spreekt ze aan op hun eigen niveau, met voorbeelden uit het dagelijks leven, thuis en op school, en met gekleurde woorden die het positief of negatief effect van taalgebruik illustreren.

Dit boek wil ik als leidraad gaan gebruiken om het zelfvertrouwen van de gehele groep te vergroten.

Hierbij wil ik ook de theorie van Heckhausen toepassen om zo de kinderen van een negatief zelfbeeld naar een positief zelfbeeld te krijgen.

De motivatietheorie:

Waar ligt het aan?	Positief zelfbeeld	Negatief zelfbeeld
Succes	Succes ligt aan mij (kunde, aanleg)	Succes ligt niet aan mij (omstandigheden buiten zichzelf, toeval)
Mislukking	Mislukking ligt niet aan mij (gedrag of omstandigheden buiten zichzelf)	Mislukking ligt aan mij (onkunde, aanleg)

Tabel 17: Motivatietheorie (Nieuwenbroek, 1998).

En dan ten slotte het ABC- schema:

Je kunt als leerkracht kinderen helpen bij het analyseren van de eigen gedachten door eerst te kijken naar de situatie/gebeurtenis (A), de gedachte (B), het gevoel en het doen (C). De groep leert zo in te zien dat de gevoelens in een situatie niet door de situatie worden bepaald, maar door de gedachte(n) over die situatie. Door het eigen denken te veranderen, kunnen de kinderen hun gevoelens en gedrag veranderen en wordt ook weer het zelfvertrouwen vergroot. Deze benadering is gebaseerd op de theorie van Rationeel Emotieve Therapie (RET) van de Amerikaanse psycholoog Albert Ellis.

A.1 Beschrijf de lastige situatie zoals jij die ziet. <i>Ik moet weer zo 'n vervelende begrijpend leestoets maken.</i>	A.2 Beschrijf deze situatie van achter een filmcamera. <i>Alle leerlingen van groep 6 krijgen een begrijpend leestoets.</i>
B.1 Wat dacht je? <i>Ik zal toch wel weer een onvoldoende halen.</i>	B.2 1. Is deze gedachte feitelijk waar? <i>Nee, ik haal ook goede punten voor begrijpend lezen, alleen de laatste keer had ik een slecht cijfer.</i> 2. Helpt die gedachte mij? <i>Nee, het helpt me niet om een goed cijfer te halen.</i>

C.1 1. Wat voelde je? <i>Ik voelde mijn hart bonzen en begon te zweten.</i> 2. Wat deed je? <i>Ik kon niet goed meer nadenken en ik moest elke opdracht wel een paar keer opnieuw lezen, omdat ik me niet kon concentreren.</i>	C.2 1. Wat had ik willen voelen? <i>Ik had me gewoon rustig willen voelen.</i> 2. Wat had je willen doen? <i>Ik had eerst alle opdrachten rustig willen bekijken en daarna gewoon geconcentreerd willen beginnen met de eerste opdracht.</i>
--	---

Tabel 18: ABC- model (Jansen en Verresen, 1998)

c) Sociale verhoudingen op klassenniveau

Om het pesten aan te pakken in de groep, heb ik gekozen voor de Stop- methode. Het is een duidelijke methode om negatief gedrag aan te geven en je wordt hierbij ook geholpen om tot een oplossing te komen. Het doet een beroep op de oplossingsstrategieën van een leerling, met de leerkracht als begeleider. Ik vind het hierbij belangrijk dat de kinderen weten dat er een manier is om een conflict op te lossen. Voorheen was het zo dat de conflicten escaleerden en ik hoop hiermee dat de kinderen op tijd een Stop geven en hierdoor van te voren aan een oplossing gaan denken in plaats van de ruzies op te lossen met agressief gedrag.

STOP Methode in 8 stappen

- 1) Als er iets is gebeurd, en ik heb al STOP gezegd maar het stopt niet, ga je naar de juf.
- 2) De juf haalt het kind dat door de STOP heen ging.
- 3) De juf geeft de opdracht om hun probleem uit te praten, en als dat gelukt is, om dat even te melden. Je hoeft verder niet te zeggen hoe je het opgelost hebt, of wat het probleem was.
- 4) Je komt na het praten naar de juf, of het gelukt is, of dat je er niet uitkomt. De juf vraagt aan beide kinderen of het opgelost en uitgepraat is.
Zo ja, dan kunnen de kinderen weer gaan spelen
Als het andere kind het probleem nog niet opgelost vindt, dan ga je weer praten. Lukt dit nog niet, dan volgt punt 5.
- 5) De juf vraagt: "Wanneer is het probleem opgelost voor jou?" Dit vraagt de juf aan beide kinderen (om de beurt).
- 6) Als het probleem nog niet opgelost is en je komt samen niet tot een oplossing, volgt er een gesprek waarin je gaat vertellen wat er allemaal is gebeurd.
- 7) De juf vraagt: "Hoe moet het verder, zodat we allemaal tevreden zijn?" Je komt zelf met afspraken voor de toekomst.
- 8) Je maakt afspraken en je geeft elkaar een hand.

3.1.1. Sociale verhoudingen op leerling-niveau

Als onderzoeker vind ik het erg zinvol dat de lezer ook betrokken wordt bij de praktijksituaties. Daarom heb ik ervoor gekozen om bij elk deelaspect een voorbeeld van een les of model te laten zien, zodat je meteen een beeld hebt van wat er in de praktijk is gebeurd. Het voorbeeld bij het eerste speerpunt, namelijk sociale verhoudingen op leerling-niveau, die kwam uit mijn beginsituatie, lees je hieronder:

Het GGGG- model bij Tom

Bij een van de vier zorgleerlingen zijn er vaak problemen omtrent de pauzemomenten. Ik wil het GGGG- model introduceren bij deze leerling naar aanleiding van een pauze-incident. Als observator heb ik weinig houvast, veel vrijheid en heb een hoofdonderwerp vastgelegd (Harinck, 2009). Dit heb ik gedaan om toch een wat gericht observatie uit te voeren, doordat ik voor een moment heb gekozen van observeren. Ik wilde dan ook meten hoe het buiten spelen zou gaan en hoe Tom meedoet aan een spel, omdat hier vaak conflicten bij ontstaan.

Vrije observatie: Buiten spelen 27 januari

Hoofdonderwerp: Verloop van een pauzemoment bij een zorgleerling

Tom: Tom loopt rond op het schoolplein. Er is een groep jongens basketbal aan het doen en de meidengroep zijn aan het springtouwen. Tom loopt naar het basketballen toe, maar loopt daarna weer weg. De jongens gaan door met het spel. Tom gaat op een bakje zitten en kijkt wat voor zich uit. Ik besluit Tom te gaan helpen om mee te gaan doen met een spel. Ik ga bij Tom zitten en vraag wat er aan de hand is. Tom geeft aan dat hij niet mee mag doen met het basketballen. ik vraag dan aan wie hij dit heeft gevraagd, hier heeft hij geen antwoord op. Ik stel voor om samen te gaan vragen of hij mee mag doen, dat vindt Tom een fijne oplossing. Tom mag mee doen van de jongens.

Tom speelt mee met het basketballen, na een tijdje wordt Tom erg fanatiek. Hij beukt tegen andere kinderen aan en trekt de bal uit de handen van Kjell. Kjell pikt dit niet en pakt de bal terug. Hierdoor wordt Tom erg boos en geeft Kjell een harde duw, waardoor Kjell valt. Dan bemoeien andere kinderen zich hiermee en wordt Tom nog bozer, waardoor hij de andere kinderen ook begint te duwen. Dan grijp ik in. Ik neem Tom mee naar binnen om hem even een time-out te geven (dit was de afspraak tussen Tom en mij).

Toen iedereen weer binnen was, heb ik om kwart voor twaalf het GGGG- model met Tom

ingevuld. Dit heb ik samen met hem gedaan, omdat dit de eerste keer was dat hij niet bekend was met deze manier van evalueren.

Ik heb alles even uitgelegd:

Gebeurtenis: Wat is er gebeurd tijdens de pauze? Tom gaf aan dat hij erg boos werd, omdat andere kinderen hem aan het uitdagen waren.

Gedachten: Wat dacht je toen? Tom vond dat de andere kinderen het fout deden en dat ze allemaal tegen hem waren.

Gevoel: Wat was je gevoel daarbij? Tom gaf aan erg boos te zijn.

Gedrag: Wat deed je toen? Ik begon te duwen en trappen.

	Tom
Gebeurtenis	Tom begint te trappen en duwen, omdat andere kinderen hem aan het uitdagen waren.
Gedachten	De andere kinderen doen het fout en dagen mij uit.
Gevoel	Tom voelt zich boos.
Gedrag	Tom gaat duwen en trappen.

Tabel 19:Eerste GGGG- model Tom.

Ik heb uitgelegd dat je altijd Baas bent over je Eigen Gedrag en dat je dit kunt doen door of je gedrag of je gedachten om te zetten. De gebeurtenis kun je niet veranderen en je gevoel is iets wat je van binnen voelt en daar zul je iets anders mee moeten gaan doen.

Tom moet hierbij gaan leren om zijn gedachten of gedrag te gaan veranderen. Bijvoorbeeld door zijn gedachten om te zetten in: ik vind het moeilijk om mij te houden aan de regels, kan iemand mij helpen? Of het gedrag veranderen door bijvoorbeeld: Tom loopt even weg van de situatie en neemt een time-out, waarna hij daarna gewoon weer mee kan doen aan het spel. Dit hebben we samen besproken. Hierna hebben we met een ander kleurtje bij geschreven wat we dan zouden kunnen aanpassen om de situatie te verbeteren.

	Tom
Gebeurtenis	Tom begint te trappen en duwen, omdat andere kinderen hem aan het uitdagen waren.
Gedachten	De andere kinderen doen het fout en dagen mij uit.
Gevoel	Tom voelt zich boos.

Gedrag	Tom gaat duwen en trappen. Tom loopt even weg van de situatie en neemt een time-out.
--------	---

Tabel 20: Tweede GGGG- model Tom.

Of:

	Tom
Gebeurtenis	Tom begint te trappen en duwen, omdat andere kinderen hem aan het uitdagen waren.
Gedachten	De andere kinderen doen het fout en dagen mij uit. Ik snap de regels van het spel niet, kan iemand mij helpen?
Gevoel	Tom voelt zich boos.
Gedrag	Tom gaat duwen en trappen. Tom vraagt aan een maatje (kind waar hij zich fijn bij voelt) wat de spelregels zijn.

Tabel 21: Derde GGGG- model Tom.

Je merkt wel dat het erg moeilijk is voor kinderen om meteen ander gedrag of gedachtes te laten zien of horen. Ik heb nog erg veel sturing gegeven aan dit model. Dit is hierbij ook echt nodig, omdat het een proces is waar de leerlingen doorheen moeten. Je bent niet zo maar Baas over je Eigen Gedrag.

3.1.2. Aanpak sociale competentie faalangst

Ook hier weer een voorbeeld uit de praktijk vanuit het tweede speerpunt, namelijk de aanpak van de sociale competentie faalangst, die kwam uit mijn beginsituatie:

Elke week pak ik een onderwerp uit het 'Het Leefboek voor kinderen', waarbij ik de theorie van Heckhausen integreer in de lessen.

Omdat de leerlingen uit deze groep het moeilijk vinden om zelf tot oplossingen te komen en zelf te bepalen hoe iets verloopt heb ik de volgende les uitgekozen:

Chauffeur of passagier?

In deze les ging het om het zelf bepalen (chauffeur zijn) of je laten sturen (passagier zijn). De les was ingescand, waardoor de kinderen de les mee konden lezen op het Digibord.

Hierna hebben we op het bord een schema gemaakt wat de voordelen en de nadelen zijn van een regisseur of acteur. Hieronder zie je wat de kinderen op het bord hadden geschreven.

Regisseur

Voordelen	Nadelen
Jij bepaalt.	Je moet veel doen.
Je kunt je eigen mening geven.	Je moet veel regelen.
De acteurs kunnen jou helpen.	Je moet hard kunnen roepen.
	Je weet geen mening van de anderen.

Acteur

Voordelen	Nadelen
Als jij iets fout doet, is het een ander zijn schuld.	Je moet alles doen wat een ander zegt.
Je krijgt nooit problemen.	

Omdat ik erg merkte dat de leerlingen het moeilijk vonden om de voordelen van een regisseur te zien, heb ik het ABC- schema gebruikt. Ik heb hierbij een gymles als leidraad gebruikt.

A.1 Beschrijf de lastige situatie zoals jij die ziet. <i>We gaan het spel Pionnenroof doen, maar ik wordt snel boos tijdens het spel.</i>	A.2 Beschrijf deze situatie van achter een filmcamera. <i>Alle leerlingen van groep 6 doen mee aan het spel Pionnenroof.</i>
B.1 Wat dacht je? <i>Het zal toch wel fout gaan, waardoor ik aan de kant moet gaan zitten.</i>	B.2 1. Is deze gedachte feitelijk waar? <i>Nee, eigenlijk gaat het vaker goed dan slecht.</i> 2. Helpt die gedachte mij? <i>Nee, het helpt me niet om boos te worden.</i>
C.1 1. Wat voelde je? <i>Ik voelde dat ik begon te trillen en dat ik drukker werd.</i> 2. Wat deed je? <i>Ik duwde Don uit de hoepel, omdat ik zo boos van binnen was.</i>	C.2 1. Wat had ik willen voelen? <i>Ik had me gewoon rustig willen voelen en met het spel mee willen doen.</i> 2. Wat had je willen doen? <i>Ik had eigenlijk even rustig aan de kant willen gaan zitten en daarna weer mee willen doen met het spel.</i>

Tabel 22: ABC- model klassensituatie (Jansen en Verresen, 1998).

De kinderen begonnen door dit model, eigenlijk in te zien dat je zelf heel goed kunt bepalen hoe een situatie verloopt; dat je de chauffeur bent over je eigen gedrag. De week daarna heb ik de kinderen de ruimte gegeven om antwoord te geven op de volgende vraag:

Wanneer was ik een chauffeur deze week? Dit mochten ze op het whiteboard noteren.

We hebben dit in een kringgesprek besproken en hierna tijdens de pauze en gym opgelet wanneer je nou zelf, eigenlijk onbewust, deze rol vervult. Dit hebben we hierna er nog bijgeschreven.

De resultaten die op het whiteboard genoteerd zijn:

Ik moest van mijn moeder een jas aan toen we naar het dorp gingen, maar ik wilde dit niet en dat heb ik toen ook niet gedaan. (Kyara)

Isa had geen zin om een spel te spelen en ik wel. Ik heb toen het spel laten zien en we hebben het wel gespeeld. (Demi)

Ik had geen zin om met springtouwen te draaien, omdat ik dat al vaak moet doen, daarom heb ik gevraagd aan Demi of zij een keer wilde draaien. (Fenne)

Dit is een voorbeeld van een les geweest, die ik dagelijks heb laten terugkomen. Dit gebeurde doordat de kinderen notities maakten op het whiteboard, waardoor we dit meteen konden terug koppelen naar de lessen.

3.1.3. Sociale verhoudingen op groepsniveau

Als laatste ook hier weer een voorbeeld uit de praktijk vanuit het derde speerpunt, namelijk sociale verhoudingen op klassenniveau, die kwam uit mijn beginsituatie:

Introductie Stop- Methode

We kwamen na de pauze binnen en er waren veel kleine incidenten geweest, zoals het niet willen draaien tijdens het springtouwen, met een spelletje stoppen, omdat iemand geen zin meer had, duwen tijdens een tikspel. Ik heb toen de Stop- methode op het digibord geprojecteerd. Als introductie vertelde ik dat ik het moeilijk vind om alle kinderen te helpen en dat je nu zelf meebeslist over de oplossing van een probleem. We hebben de Stop/methode gelezen en hierna heb ik zelf een voorbeeld gegeven;

Tijdens de gymles zag ik dat Don, Ed heel hard duwde, waardoor Don aan de kant moest gaan zitten. Don begon te huilen, omdat Ed hem eerst duwde, maar daar werd niks aan gedaan. Ik vertelde toen ook dat ik helaas niet alles kan zien en dat ik daarom deze methode wil gaan gebruiken, omdat je dan zelf de eerste waarschuwing geeft. Nu ga ik dit probleem met de Stop- Methode oplossen;

Ed duwt Don. Don zegt stop tegen Ed. Ed duwt Don nog een keer. Don komt naar mij om te vertellen dat Ed niet luistert naar zijn Stop. Ik haal beide kinderen bij mij en zeg dat ze het probleem samen gaan uitpraten. Dan kom je terug. Ik vraag aan beide kinderen of het uitgepraat is. Het kan namelijk zijn dat 1 kind het probleem opgelost vindt en de ander niet. Als het niet uitgepraat is, gaan Don en Ed nog een keer praten. Lukt dit nog niet, dan kom ik er bij en stel aan jullie de vraag wanneer het probleem dan wel opgelost is. Als je dan samen nog niet tot een oplossing bent gekomen, mogen jullie beide vertellen wat er gebeurd is, dan gaan we samen antwoord geven op de vraag; Hoe moet het verder, zodat we allemaal tevreden zijn. We maken samen afspraken en geven elkaar een hand.

Omdat dit net in de les hiervoor was gebeurd en alle kinderen dit hebben gezien, mochten ze in hun eigen groepje dit incident naspelen en de STOP Methode gelijk toepassen.

Het introduceren van de Stop Methode kwam erg goed uit, omdat ik dit gelijk op het incident van de gymles kon toepassen. De kinderen vonden het wel erg moeilijk om de Stop Methode goed toe te passen in de toneelstukjes, vooral omdat het bij heel veel kinderen snel was opgelost. Ik heb elke keer gevraagd hoe het nou verder zou gaan als het niet meteen opgelost

zou zijn.

Ook bij de gesprekjes tussen de leerlingen werd er vaak gevraagd; Waarom duwde je mij, waarop als antwoord werd gegeven Daarom. Ik merk dat de kinderen nog echt moeten leren om te vertellen waarom je iets doet en wat de achterliggende reden daarvan is. Ook merkte ik dat ze het moeilijk vonden om hun gevoel te bespreken met de ander. Bijvoorbeeld alleen; je mag mij niet duwen, in plaats van ik vind het niet fijn als je mij duwt, want dat doet pijn. Dit moeten we echt nog inoefenen. We gaan deze methode steeds toepassen na een incident, waardoor het voor de kinderen makkelijker wordt om zelf incidenten op te lossen. Ik heb na afloop gevraagd wat de kinderen van deze methode vinden. Enkele reacties van de kinderen:
Swen: Ik vind het fijn dat je nu weet wanneer je naar de juf moet komen.

Fenne: Het is een handige manier, omdat je samen een oplossing gaat bedenken.

Jip: Ik vind het fijn dat de juf ook nog kan helpen als het samen niet lukt.

Tom: Vorig jaar werd er alleen maar straf gegeven als iets niet goed ging, maar nu weten we wat we moeten doen als iets niet zo goed gaat.

Ik heb hierna ook nog gevraagd wat heel belangrijk is bij deze methode:

Anne: Dat je duidelijk Stop zegt tegen iemand.

Bob: Het is heel belangrijk dat je ook echt naar de juf gaat, als het niet opgelost wordt, want anders wordt er weer gevochten.

Ik merkte dat de kinderen het al heel fijn vonden dat er iets aan de problemen werd gedaan. Ze hadden echt het gevoel dat ze werden gehoord en dat er werd geluisterd naar wat hun eigen onderwijsbehoeftes waren.

Het volgende hoofdstuk gaat over het analyseren van de gegevens van de beginsituatie. Ik ga de drie meetinstrumenten nog een keer inzetten om zo te kijken of mijn Plan van Aanpak het gewenste effect heeft gehad.

Hoofdstuk 4: Analyse van gegevens

Ik heb er voor gekozen om de analyse als volgt te noteren om zo een duidelijk beeld te krijgen van de Plan van Aanpak. Ik neem de drie meetinstrumenten, die ik aan het begin van het onderzoek heb gedaan om mijn beginsituatie te schetsen, weer af. Bij elk meetinstrument lees je de conclusies en ook de evaluatie van het Plan van Aanpak.

4.1 Resultaten Praktijkonderzoek

Als beginsituatie had ik gekozen voor drie meetinstrumenten: Sociogram (Gielis, Konig, & Lap, 1996), Zinnen Aanvul Test (ZAT) en de Veiligheidsmeter (Landelijke Stichting Zinloos Geweld). Na aanleiding van de ZAT had ik er zelf nog voor gekozen om de Faalangst Signaleringslijst (Jeninga, 2006). Nu wil ik weer drie meetinstrumenten gaan vergelijken met de beginsituatie. Ik heb ervoor gekozen om de Veiligheidsmeter niet meer af te nemen. De conclusie die ik hieruit heb gelezen, kwam ook terug bij de andere meetinstrumenten. Vooral bij meetinstrument 2.

Ook heb ik me tijdens het onderzoek erg veel bezig gehouden met het zelfvertrouwen en welbevinden van de leerlingen in de groep. Dit kan ik beter onderzoeken met de Faalangst Signaleringslijst dan met de Veiligheidsmeter.

4.4.1 Analyse Sociogram

De uitleg over het Sociogram, vind je in paragraaf 2.1.1.

De kinderen die meer dan vier keer gekozen zijn door een klasgenoot worden hieronder vermeld in de tabel, zowel bij meting 1 als bij meting 2. Ze staan naast elkaar om zo de begin- en eindmeting goed te kunnen vergelijken.

‘Sociaal’ positief gekozen			‘Sociaal’ negatief gekozen		
	1 ^e meting	2 ^e meting		1 ^e meting	2 ^e meting
Bob	7 x	5 x	Mees	10 x	4 x
Kyara	6 x	4 x	Mart	9 x	5 x
Don	6 x	4 x	Tom	7 x	12 x
Ed	5 x	4 x	Jip	7 x	11 x
Demi	5 x	3 x	Maart	6 x	5 x
Anne	2 x	7 x	Kjell	3 x	5 x
Mees	1 x	5 x			
Maart	3 x	5 x			

Tabel 23: Resultaten van het onderzoek sociogram: Keuze bij ‘Sociaal’ meting 1 en 2

Sociaal gezien:

Wat heel erg opvalt, als je de twee metingen met elkaar vergelijkt, is dat de kinderen die bij de eerste meting positief werden genoemd, nu nog steeds redelijk positief naar voren komen. Het scheelt bij iedereen twee stemmen. Anne komt er nu heel erg positief uit. Zij was aan het begin van het schooljaar erg verlegen en timide en ze heeft steeds meer van haarzelf laten zien. Dat zie je terug in deze resultaten.

Wat helemaal opvalt, is dat Mees en Maart nu positief naar voren komen bij het onderdeel sociaal gezien. Zij hebben beide dus een groei laten zien en heeft de lessenreeks wel het gewenste effect gehad.

Er werden 5 kinderen genoemd die verstoten waren uit de groep. Dit waren Mees, Mart, Tom, Jip en Maart. Mees heeft een groei laten zien, van tien negatieve stemmen naar vier negatieve stemmen. Ook Mart heeft vier negatieve stemmen minder gekregen.

Tom en Jip komen ook nu weer heel negatief naar voren bij dit onderdeel. Deze twee kinderen zijn nog negatiever gekozen dan aan het begin van het schooljaar. Tom heeft veel begeleiding van mij gehad, vooral het GGGG- model hebben we veel gebruikt, maar ik merkte dat ik

steeds meer handelingsverlegen werd. Ik heb Tom ook ingebracht in het Zorgteam en er wordt naar externe hulp gezocht. Jip is een leerling die eigenlijk al heel het schooljaar op zijn tenen loopt, cognitief gezien. We hebben met ouders dan ook besloten om hem een jaar te laten doubleren.

Maart is een tegenstrijdig geval bij dit onderdeel. Hij wordt namelijk vijf keer positief en vijf keer negatief gekozen. Wel laat hij daarmee zien, dat hij het wel kan, omdat bij de eerste meting Maart maar drie keer positief werd gekozen.

Andere resultaten (die je niet kunt aflezen uit de tabel) uit het sociogram, sociaal gezien: Tom werd in het vorige sociogram geen enkele keer positief gekozen, maar nu wel een keer door Mart. Ook heeft Tom twee kinderen als positief gekozen, terwijl zij hem juist als negatief hadden gekozen.

Bob en Isa zijn geen enkele keer negatief gekozen.

Ik kan hier dus uit afleiden dat bij het onderdeel ‘Sociaal’ twee kinderen nu positief naar voren komen bij het onderdeel sociaal gezien, in tegenstelling tot de eerste meting. Bij deze kinderen heeft de lessenreeks dus het gewenste effect gehad. Zij hebben het GGGG- model ook goed gebruikt en konden makkelijker van gevoelens en gedachtes wisselen en waren snel in staat een oplossing voor het probleem te zoeken.

Bij de eerste meting werden 5 kinderen genoemd die verstoten waren uit de groep. Twee kinderen hiervan zijn minder negatief gekozen ten opzichte van de eerste meting. Deze kinderen vonden het erg moeilijk om het gedrag of het gevoel te veranderen. Dit proces heeft wel even geduurd en bij deze kinderen moet dat nog verder worden ingeslepen.

Alleen blijven er twee kinderen die nu ook weer heel negatief naar voren bij dit onderdeel. Mede omdat deze leerlingen gedragsproblemen hebben en die eerst hun eigen probleem moeten erkennen. Zij zoeken echt nog naar erkenning van de groep en de groep moet hun gedragsprobleem ook leren erkennen. Dit is een proces wat veel langer duurt dan deze Plan van Aanpak. Ook wordt voor deze kinderen gezocht naar externe hulp, omdat ik als leerkracht handelingsverlegen ben om deze kinderen verder te helpen.

‘Werkgerelateerd’ positief gekozen			‘Werkgerelateerd’ negatief gekozen		
	1 ^e meting	2 ^e meting		1 ^e meting	2 ^e meting
Jasper	8 x	5 x	Jip	10 x	11 x
Kyara	7 x	4 x	Mart	9 x	7 x
Maart	6 x	4 x	Mees	8 x	4 x
Jop	6 x	7 x	Maart	7 x	2 x
Kjell	6 x	4 x	Tom	4 x	12 x
Guusje	5 x	4 x			
Babet	5 x	6 x			
Bob	4 x	7 x			
Anne	2 x	5 x			

Tabel 24: Resultaten van het onderzoek sociogram: Keuze bij ‘Werkgerelateerd’ meting 1 en 2

Werkgerelateerd gezien:

Als je eerst kijkt naar het positieve gedeelte dan valt op dat de kinderen die de eerste keer positief werden genoemd nu vier stemmen of meer hebben. Jop en Babet zijn ten opzichte van de vorige meting gegroeid met een stem. Bob en Anne zijn hierbij toegevoegd. Het valt op dat zij ook erg positief naar voren komen bij het onderdeel ‘Sociaal’.

Als je kijkt naar het onderdeel negatief gekozen dan vallen hier weer twee kinderen op, namelijk Tom en Jip. Zij komen er nog negatiever uit dan bij de eerste meting. Bij het vorige onderdeel heb ik hierover al toelichting gegeven. Bij Tom is het wel opvallend te noemen dat hij eerst niet voorkwam in deze meting en nu wel met twaalf stemmen. Hij is dus het meeste achteruit gegaan. Jip werd al negatief gekozen en nu met een stem meer.

Mart wordt wel minder negatief gekozen, het scheelt twee stemmen. Bij Mees en Maart valt dit helemaal op. Zij zijn erg gegroeid ten opzichte van de vorige meting. Dit viel ook al erg op bij het onderdeel ‘Sociaal’. Zij laten beide een duidelijke groei zien.

Het valt dus erg op dat er drie van de vier kinderen een groei laten zien, zij hebben minder negatieve stemmen dan bij de eerste meting. Er zijn twee kinderen die alleen maar verder zijn gezakt, hierbij heeft de aanpak niet het gewenste resultaat bereikt.

Andere resultaten (die je niet kunt aflezen uit de tabel) uit het sociogram, werkgerelateerd gezien:

Maart heeft 2 kinderen, waarbij ze allebei positief kiezen voor elkaar. Jip en Mart hebben dit allebei 1 keer. Mees is geen enkele keer positief gekozen. Dit is hetzelfde als bij de vorige meting.

Er zijn geen tegenstrijdige gevallen te noemen.

Kyara, Jasper, Babet, Bob en Isa zijn geen enkele keer negatief genoemd.

Ik kan hier dus uit afleiden dat er twee kinderen erg gegroeid zijn ten opzichte van de eerste meting. Zij laten beide een duidelijke groei zien en hebben veel gehad aan het GGGG- model. Één kind laat een lichte groei zien, ten opzichte van de eerste meting. Hij heeft nog wat meer herhaling nodig.

Bij één kind is het wel opvallend te noemen dat hij eerst niet voorkwam in deze meting en nu wel met twaalf stemmen. Hij is dus het meeste achteruit gegaan. Hij kwam ook erg negatief naar voren bij het onderdeel Sociaal. Het andere kind dat bij de eerste meting al negatief naar voren kwam, kwam dat nu weer, zelfs met één stem meer. Deze kinderen vinden het ook nog erg moeilijk om de Stop- methode (Klungers, 2005) te hanteren. Zij gaan vaak door een Stop heen, waardoor het escaleert. Ook signaleren ze zelf niet snel genoeg dat ze niet gewenst gedrag vertonen. Daarom zal hier nog veel herhaling nodig zijn.

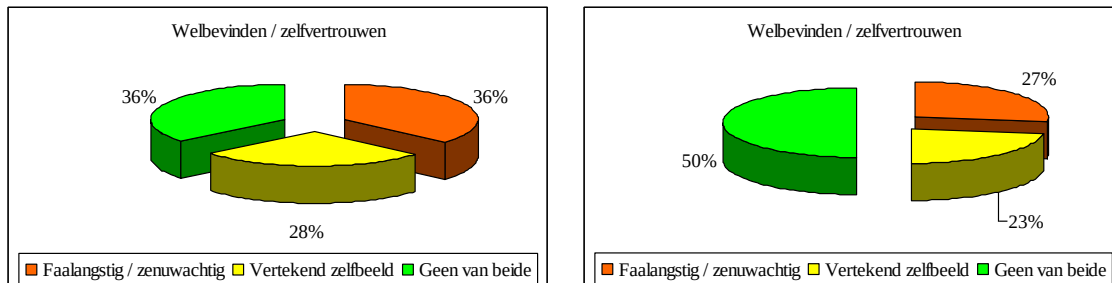
Als je kijkt naar het gehele meetinstrument dan valt dus erg op dat er twee van de vier kinderen een groei laten zien, zij hebben aanzienlijk minder negatieve stemmen dan bij de eerste meting. Een kind laat ook een groei zien, maar nog niet het gewenste. Hier moet nog meer aandacht aan worden besteed. Vooral het omzetten van gedachtes naar ander gedrag is voor deze kinderen erg lastig.

Er zijn twee kinderen die alleen maar verder zijn gezakt, hierbij heeft de aanpak niet het gewenste resultaat bereikt en gaan we zoeken naar andere mogelijkheden of oplossingen. De grootste oorzaak van deze verdere terugval is, omdat zij zelf een gedragsprobleem hebben. Zij zullen hier mee om moeten leren gaan, voordat ze gedachtes om gaan zetten in positieve acties.

4.4.2 Analyse Zinnen Aanvul Test

De uitleg over de ZAT, vind je in paragraaf 2.1.2.

Ik heb ervoor gekozen om de resultaten weer in cirkeldiagrammen weer te geven, om het zo te visualiseren. Onder elke twee cirkeldiagrammen vind je een uitleg over dat onderdeel.

Cirkeldiagram 25: Welbevinden / zelfvertrouwen, meting 1 en 2

Welbevinden/ zelfvertrouwen:

1^e meting: 14 kinderen van de 22 kinderen vallen op bij deze test.

2^e meting: 11 kinderen van de 22 kinderen vallen op bij deze test.

De volgende onderdelen horen hierbij:

- Het zelfbeeld van het kind:

Bij de eerste meting vallen zes kinderen op die een vertekend zelfbeeld hebben, na de tweede meting vallen nog vijf kinderen op.

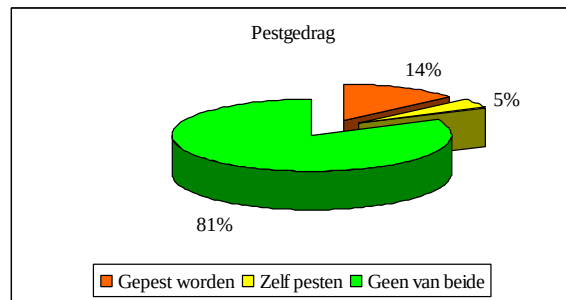
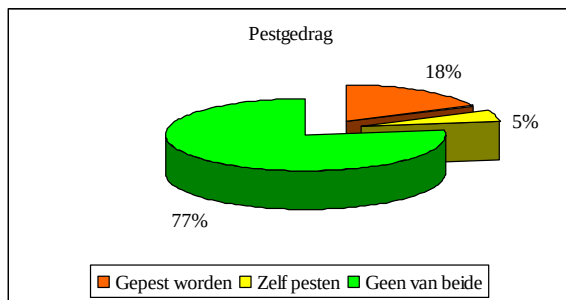
- Faalangstig of zenuwachtig zijn in de klas:

Bij de eerste meting vallen acht kinderen op die het spannend vinden om voor de klas te staan of bijvoorbeeld een spreekbeurt te houden. Ook zijn er een aantal kinderen die het ook spannend vinden om proefwerken te maken en weer andere kinderen dat ze het werk te moeilijk vinden. Bij de tweede meting vallen er zes kinderen op bij dit onderdeel. Deze kinderen geven vooral aan moeite te hebben met het voor de klas staan en een klein aantal geeft aan dat ze het werk te moeilijk vinden.

Conclusie onderdeel welbevinden/ zelfvertrouwen:

Bij beide onderdelen is er vooruitgang. Toch blijven een aantal kinderen het spannend vinden om voor de klas te staan en sommige werkjes of taken moeilijk te vinden. Ook zijn er nog steeds vijf kinderen die erg onzeker zijn over hun eigen kunnen. Deze kinderen blijven nog een beetje hangen in het tunneldenken (Wiltink, 2000), het negatieve denken over eigen kunnen. Ook moet het ABC- schema nog verder worden herhaald (Jansen en Verresen, 1998). Ik, als leerkracht, kan de kinderen helpen bij het analyseren van de eigen gedachten

door eerst te kijken naar de situatie/gebeurtenis (A), de gedachte (B), het gevoel en het doen (C). Deze kinderen leren zo in te zien dat de gevoelens in een situatie niet door de situatie worden bepaald, maar door de gedachte(n) over die situatie. Door het eigen denken te veranderen, kunnen ze hun gevoelens en gedrag veranderen. Deze benadering is gebaseerd op de theorie van Rationeel Emotieve Therapie (RET) van de Amerikaanse psycholoog Albert Ellis. Deze benadering heeft nog herhaling nodig voor deze kinderen.

Cirkeldiagram 26: Pestgedrag, meting 1 en 2

Pestgedrag:

1^e meting: 5 kinderen van de 22 kinderen vallen op bij deze test.

2^e meting: 4 kinderen van de 22 kinderen vallen op bij deze test.

De volgende onderdelen horen hierbij:

- Het zelf pesten van andere kinderen:

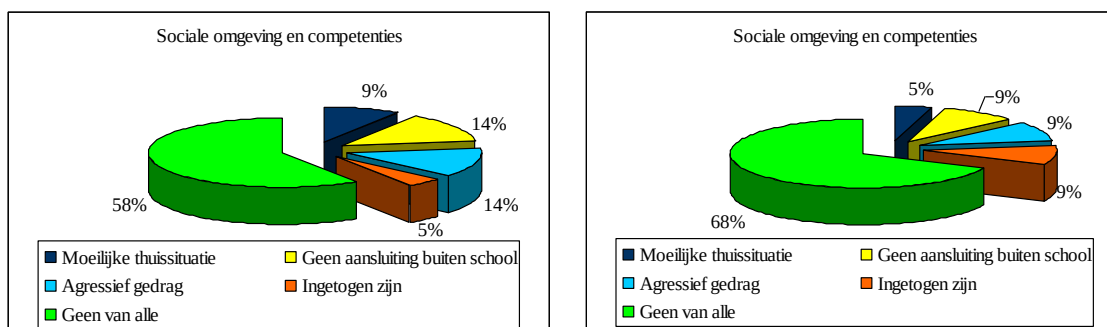
Bij de eerste meting valt één kind op. Hij geeft zelf toe andere kinderen te pesten en veel ruzie te maken. Dit is hetzelfde gebleven bij de tweede meting.

- Gepest worden door andere kinderen:

Hierbij vallen vier kinderen op die gepest worden door andere kinderen. Nu zijn dit er drie kinderen.

Conclusie onderdeel pestgedrag: Het kind dat zelf pestte, weet nog steeds niet hoe hij voor zichzelf op moet komen zonder te blijven pesten. Het kind dat zelf pest, zal meer moeten luisteren naar de Stop- methode (Klungers, 2005) die de kinderen aangeven. Ook wordt vanaf dit moment de Stop- methode voor sociaal- zwakke kinderen gedaan bij dit kind. Dit kun je terug lezen in paragraaf 2.3.

Er wordt wel één kind minder gepest.

Cirkeldiagram 27: Sociale omgeving en competenties, meting 1 en 2

Sociale omgeving en competenties:

1e meting: Hierbij vallen 9 van de 22 kinderen op.

2e meting: Hierbij vallen 7 van de 22 kinderen op.

- De thuissituatie:

Bij de eerste meting vallen twee kinderen op. Eén kind vooral omdat andere kinderen niks van haar thuissituatie weten en een ander kind omdat hij bang is voor grote mensen en vaak slecht slaapt. Bij de tweede meting kwam hier nog één kind uit.

- Sociale vlak en dan vooral het spelen buiten school:

Bij de eerste meting vallen drie kinderen op. Zij geven aan het jammer te vinden dat ze met weinig kinderen spelen. Nu zijn dit nog twee kinderen, die het jammer vinden aansluiting te hebben bij de groep.

- Agressief gedrag:

Bij de eerste meting vallen drie kinderen op die van zichzelf weten agressief te kunnen reageren op bepaalde situaties. Bij de tweede meting zijn dit nog twee kinderen.

- Ingetogen zijn:

Bij de eerste meting valt één kind op. Zij geeft zelf aan dat als ze boos is, ze niets doet. Ook dat ze er van baalt dat ze zo rustig doet. Na de tweede meting zijn dit er twee geworden.

Conclusie onderdeel sociale omgeving en competenties:

Bij de onderdelen thuissituatie, sociale vlak en het agressief gedrag is er vooruitgang geboekt. Bij de thuissituatie is er nog één kind die opvalt, vooral omdat zij gescheiden ouders heeft en er veel problemen zijn omtrent dit gezin.

De aansluiting buiten school is beter geworden, nog twee kinderen hebben moeite om met klasgenoten af te spreken. Dit zijn de twee kinderen die ook uit negatief uit het sociogram kwamen en gedragsmatige problemen hebben. Ook het agressieve gedrag is met één kind

afgenomen. De twee kinderen die geen aansluiting hebben buiten school, vertonen ook nog steeds agressief gedrag, omdat ze niet weten een conflict anders op te lossen.

Het onderdeel ingetogen zijn heeft geen vooruitgang geboekt, dit zijn zelfs twee kinderen geworden. Dit zijn ook twee kinderen die moeite hebben voor de klas te staan of moeilijke werkjes te pakken. Zij blijven erg onzeker over hun eigen kunnen en kwamen al eerder in dit meetinstrument naar voren. Met deze kinderen wil ik verder gaan werken aan de motivatietheorie; het toeschrijven van succes en mislukking (Nieuwenbroek, 1998, p.56).

Als je dan kijkt naar het gehele meetinstrument dan kan ik afleiden dat het welbevinden en zelfvertrouwen een positieve groei heeft laten zien. Wel blijft er een groepje over die nog onzeker zijn over hun eigen kunnen. Hier moet ik als leerkracht nog verder mee gaan, door het ABC- schema nog verder te herhalen (Jansen en Verresen, 1998). Voor verder uitleg zie paragraaf 2.3.

Ook wordt er minder gepest in de groep, de pester blijft het pestgedrag vertonen. Hij zal verdere begeleiding krijgen bij de Stop- methode (Klungers, 2005). Bij de onderdelen thuissituatie, sociale vlak en het agressief gedrag is er vooruitgang geboekt. Het onderdeel ingetogen zijn heeft geen vooruitgang geboekt, dit zijn zelfs twee kinderen geworden. Zij blijven erg onzeker over hun eigen kunnen en kwamen al eerder in dit meetinstrument naar voren. Met deze kinderen wil ik verder gaan werken aan de motivatietheorie; het toeschrijven van succes en mislukking (Nieuwenbroek, 1998, p.56).

4.4.3 Analyse Faalangst Signaleringslijst

De uitleg over de Faalangst Signaleringslijst, vind je in paragraaf 2.1.3.

Ik heb ervoor gekozen om de eerste meting en de tweede meting schematisch naast elkaar weer te geven om zo de verschillen kenbaar te maken.

De stellingen die bij zorgniveau 1 naar voren kwamen:

<i>Gedrag met zorgniveau 1 (0 tot 5 keer genoemd)</i>	<i>1^e meting</i>		<i>2^e meting</i>	
	<i>Ja, vaak</i>	<i>Nee, soms</i>	<i>Ja, vaak</i>	<i>Nee, soms</i>
Ik steek bijna nooit mijn vinger op.	2 (9,1%)	20 (90,1%)	1 (4,5%)	21 (95,5%)
Ik vind het moeilijk om vragen te stellen.	3 (13,6%)	19 (86,4%)	3 (13,6%)	19 (86,4%)
Als ik onzeker ben word ik snel rood en ga ik zweten.	4 (18,2%)	18 (81,8%)	3 (13,6%)	19 (86,4%)
Ik vind het niet zo leuk om beurten te krijgen in de klas.	4 (18,2%)	18 (81,8%)	5 (22,7%)	17 (77,3%)

Tabel 28: Faalangst Signaleringslijst zorgniveau 1, meting 1 en 2.

Je ziet bij dit zorgniveau dat de kinderen meer hun vinger durven opsteken tijdens de lessen. Er is maar een kind die dat nog moeilijk vindt om te doen. Hierbij gaat het om een sociaal-zwakke leerling, die negatief uit het Sociogram kwam, ook na de tweede meting. De moeilijkheid om vragen te stellen is hetzelfde gebleven en het onzeker worden is teruggelopen. Het niet zo leuk vinden om beurten te krijgen is wel meer gestegen, deze zou eigenlijk bij zorgniveau 2 moeten staan.

De stellingen die bij zorgniveau 2 naar voren kwamen:

Gedrag gemeten met zorgniveau 2 (5 t/m 8 keer genoemd)	1 ^e meting		2 ^e meting	
	Ja, vaak	Nee, soms	Ja, vaak	Nee, soms
Ik raak snel in paniek als iets niet lukt.	5 (22,7%)	17 (77,3%)	4 (18,2%)	18 (81,8%)
Ik vind dingen snel te moeilijk.	6 (27,3%)	16 (72,7%)	8 (36,4%)	14 (63,6%)
Ik ben vaak onzeker in de klas.	6 (27,3%)	16 (72,7%)	4 (18,2%)	18 (81,8%)
Ik vind het moeilijk om fouten te maken.	6 (27,3%)	16 (72,7%)	5 (22,7%)	17 (77,3%)
Huiswerk maken stel ik vaak uit.	6 (27,3%)	16 (72,7%)	4 (18,2%)	18 (81,8%)
Ik heb vaak buikpijn als ik een proefwerk moet maken.	6 (27,3%)	16 (72,7%)	5 (22,7%)	17 (77,3%)
Ik vind het spannend om dingen te vertellen in de kring.	7 (31,8%)	15 (68,2%)	9 (40,9%)	13 (59,1%)
Als ik een beurt krijg, kom ik moeilijk uit mijn woorden.	7 (31,8%)	15 (68,2%)	6 (27,3%)	16 (72,7%)
Ik ga vaak vragen aan de juf of ik het wel goed doe.	8 (36,4%)	14 (63,6%)	7 (31,8%)	15 (68,2%)

Tabel 29: Faalangst signaleringslijst zorgniveau 2, meting 1 en 2

Er zijn drie stellingen die, ten opzichte van de vorige meting, positiever worden genoemd. Dat zijn het minder in paniek raken als er iets gebeurt, minder onzeker zijn in de klas en het minder uitstellen van het huiswerk. Je ziet dit ook terug in de klassensituatie. De kinderen zijn meer gewend aan het leren van proefwerken, doordat ze hier begeleiding in hebben gekregen. Door de lessencyclus hebben de kinderen geleerd om uit het tunneldenken te stappen en meer te denken door middel van het ABC-schema (Jansen en Verresen, 1998). Door deze manier van aanpak is ook het minder moeilijk vinden om fouten te maken, minder buikpijn bij proefwerken hebben, bij een beurt beter uit mijn woorden komen en minder bevestiging zoeken bij mij als leerkracht positiever uit de bus gekomen. Doordat sommige kinderen meer in hun eigen kunnen zijn gaan geloven, hebben ze minder behoefte aan die bevestiging van mij als leerkracht. Ook nemen de kinderen nu meer verantwoordelijkheid voor hun taken en staat het samenwerken en samen verantwoordelijk zijn voor een taak steeds meer centraal.

Het snel dingen te moeilijk vinden en het nog steeds spannend vinden om dingen te vertellen in de kring, zijn de enige stellingen die negatiever naar voren komen na de tweede meting. Er zitten vier kinderen in deze groep die cognitief achter lopen op de gemiddelde leerstof. Zij doubleren waarschijnlijk dit schooljaar. Deze kinderen hebben deze stelling ook als negatief aangekruist. De andere vier kinderen hebben vooral moeite met het vak rekenen.

De spreekdurf in de kring blijft een aandachtspunt, deze zou eigenlijk bij zorgniveau 3 moeten staan. Ik merk zelf ook dat hier weinig verbetering in zit, omdat ik me meer heb gericht op de algemene faalangst in werksituaties of in vrije situaties, zoals de gym of pauzemoment. Hier zal ik verder mee aan de slag moeten.

De stellingen die bij zorgniveau 3 naar voren komen:

<i>Gedrag gemeten met zorgniveau 3 (meer dan 8 keer gekozen)</i>	<i>1^e meting</i>		<i>2^e meting</i>	
	<i>Ja, vaak</i>	<i>Nee, soms</i>	<i>Ja, vaak</i>	<i>Nee, soms</i>
Ik vind het spannend om nieuwe werkjes te doen.	9 (40,9%)	13 (59,1%)	8 (36,4%)	14 (63,6%)
Moelijke werkjes doe ik liever niet.	9 (40,9%)	13 (59,1%)	8 (36,4%)	14 (63,6%)
Ik ben vaak zenuwachtig of nerveus.	9 (40,9%)	13 (59,1%)	7 (31,8%)	15 (68,2%)
Ik werk langzaam en nauwkeurig.	9 (40,9%)	13 (59,1%)	9 (40,9%)	13 (59,1%)
Onbekende werkjes pak ik liever niet.	10 (45,5%)	12 (54,5%)	11 (50%)	11 (50%)
Ik vind het fijn om bij mijn werk hulp te krijgen van de juf.	12 (54,5%)	10 (45,5%)	8 (36,4%)	14 (63,6%)
Ik vind het belangrijk wat andere kinderen van mij vinden.	16 (72,7%)	6 (27,3%)	15 (68,2%)	7 (31,8%)

Tabel 30: Faalangst signaleringslijst zorgniveau 3, meting 1 en 2

Er zijn drie stellingen die eigenlijk bij zorgniveau 2 hadden kunnen staan. De kinderen vinden het iets minder spannend om nieuwe werkjes te doen en ze pakken dit sneller. Ik heb de werkjeskast ook opnieuw geïntroduceerd, omdat veel kinderen niet eens wisten wat je allemaal kunt doen, wanneer je met je werk klaar bent. Daardoor is de durf om een ander werkje te pakken ook minder groot dan voorheen.

Wel is het zo dat de onbekende werkjes minder snel worden gepakt, het is dus zaak om steeds de nieuwe werkjes aan de klas uit te leggen, zodat het onbekende er ook af is.

Ook zijn de kinderen minder zenuwachtig of nerveus.

Het langzaam en nauwkeurig werken is gelijk gebleven ten opzichte van de vorige meting. Wat je bij het vorige zorgniveau al terug zag, was dat de kinderen minder bevestiging zoeken bij mij als leerkracht. Dit zie je ook terug aan de stelling: Ik vind het fijn om bij mijn werk hulp te krijgen van de juf. Deze is veel positiever gekozen ten opzichte van de vorige keer. Het blijft toch dat de kinderen het belangrijk vinden wat andere kinderen van hen vinden. Een ruime meerderheid van de groep ervaart dit zo.

Ik leid uit dit meetinstrument af dat de kinderen het minder spannend vinden om nieuwe werkjes te doen en zijn de kinderen minder zenuwachtig en nerveus. Dat wil toch zeggen dat hun zelfvertrouwen is gegroeid. Het enige wat blijft opvallen bij deze meting is dat de kinderen het nog steeds belangrijk vinden wat andere kinderen van hen vinden. Ook al is hun zelfvertrouwen aan het groeien, dit blijft dan wel een aandachtspunt waar ik als leerkracht op moet blijven letten. Daarom zet ik de lessen uit 'Het leefboek voor kinderen' van Legters, 2007 door om zo die groei die er nu al is voort te zetten, zodat de kinderen steeds meer in hun zelf gaan geloven.

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusie onderzoeksvraag en deelvragen

Doordat ik eerst de deelvragen beantwoord, kom ik vanzelf bij het antwoord van de onderzoeksvraag.

De deelvragen die ik hierbij heb geformuleerd, zijn:

Algemene deelvragen:

1. Hoe kan ik de sociale competenties meten van mijn groep?

Ik heb voor drie meetinstrumenten gekozen om mijn beginsituatie vast te leggen en hierbij ook meteen de sociale competenties.

Om de onderlinge relaties tussen de kinderen af te lezen, heb ik gebruik gemaakt van het Sociogram. Hiermee wordt inzicht verkregen in de functieverdeling en bijzondere posities van leerlingen. Ieder kind vult drie namen in bij de vraag met wie hij of zij het liefste samenwerkt. Datzelfde doet hij of zij bij de vraag met wie hij of zij graag speelt. Ook kiezen de leerlingen bij beide vragen, drie kinderen met wie ze liever niet willen samenwerken of spelen. De leerlingen die meer dan vier keer gekozen zijn door een klasgenoot worden hierna vermeld in de tabel. Zo kan ik als leerkracht duidelijk zien welke kinderen hoog scoren op het sociale en werkgerelateerde vlak en welke kinderen laag scoren op het sociale en werkgerelateerde vlak. Dit meetinstrument gebruik ik om de sociale verhoudingen duidelijk in kaart te brengen. Ook is dit meetinstrument een vast onderdeel op ons toetsrooster.

Om wat meer informatie te krijgen vanuit verschillende sociale competenties, heb ik gekozen voor de Zinnen Aanvul Test (ZAT).

Dit is een test waarbij de kinderen 35 zinnen moeten aanvullen. Ze mogen hierbij zelf weten wat ze invullen en als ze ergens geen antwoord op weten, mogen ze deze zin overslaan. Ik heb deze test in de vorm van een interview gedaan.

De volgende onderdelen komen in deze test naar voren:

- Het zelfbeeld van het kind;
- Faalangstig of zenuwachtig zijn in de klas;
- Het zelf pesten van andere kinderen;

- Gepest worden door andere kinderen;
- De thuissituatie
- Sociale vlak en dan vooral het spelen buiten school;
- Woede/ agressie;
- Ingetogen zijn.

Hierdoor heb ik meer inzicht in de verschillende competenties en krijg ik ook nog verdere informatie over andere onderdelen, die bruikbaar zijn voor het onderzoek.

Als laatste meetinstrument heb ik gekozen voor de Veiligheidsmeter. Ik heb voor deze test gekozen, omdat dit een schoolbreed, terugkerend moment is. Wij hebben er, als school, voor gekozen om twee keer per jaar de veiligheidsmeter af te nemen. Ook is deze manier van toetsen erg concreet. De kinderen kunnen een ja, nee, of soms kiezen, waardoor je een heldere uitslag en conclusie krijgt. Het wordt ook meteen visueel gemaakt voor de leerlingen uit de groep. Ik vind het als leerkracht belangrijk om te weten of de kinderen zich veilig voelen op school en binnen de klas. Ook kom je er met deze test achter of er geweld op school is en of er gepest wordt.

Doordat ik deze drie meetinstrumenten had gekozen en hierna had geanalyseerd, kwam ik erachter dat veel kinderen last hadden van faalangst of erg zenuwachtig zijn in de groep. Daarom heb ik nog een meetinstrument toegevoegd, om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de groep, de Faalangst Signaleringslijst.

De Faalangst Signaleringslijst is een observatie- instrument, die ik heb aangepast tot een vragenlijst voor elke leerling. De kinderen hebben deze zelf ingevuld en hierna heb ik ze gescoord door middel van eigen zorgniveaus in te schalen. Zo wist ik wat de meeste zorg nodig had en wat mindere zorg nodig had.

2. Welke sociale competenties vallen op in de groep?

Uit het Sociogram:

De conclusie over het gehele meetinstrument is dat er 4 kinderen zijn die zowel op het sociale, als op het werkgerelateerde vlak, negatief worden gekozen. Deze kinderen hebben dus extra begeleiding nodig op het sociale en werkgerelateerde vlak en zullen hier in moeten groeien. Ik ga ze hier als leerkracht bij helpen.

De kinderen die er het meeste uitspringen zijn Mees en Tom, omdat Tom op sociaal vlak alleen maar negatief wordt gekozen en Mees op het werkgerelateerde vlak. Deze twee kinderen hebben dus een specifieke aanpak nodig.

De Zinnen Aanvul Test:

Wat het meeste opviel uit deze test was dat de meeste kinderen last hadden van Faalangst. Hierna kwam het vertekend zelfbeeld hebben, het erg onzeker zijn over de eigen kunnen. Toen kwam het gepest worden door andere kinderen en daarna dat een aantal kinderen geen aansluiting hadden buiten school met kinderen uit de groep. Hetzelfde aantal kinderen gaf aan agressief te kunnen reageren op bepaalde situaties.

Een klein aantal kinderen gaf aan dat de thuissituatie minder goed was en een kind gaf aan zelf andere kinderen te pesten en juist een ander kind gaf aan erg onzeker en ingetogen te zijn en hier last van te hebben.

Als je kijkt naar het gehele meetinstrument neem ik de volgende dingen mee in mijn onderzoek, namelijk het pestgedrag met daarbij het agressief gedrag en het faalangstig gedrag, zodat de kinderen zich zekerder voelen in de groep en zich zo ook beter kunnen verweren en beter voor zichzelf kunnen opkomen.

De Veiligheidsmeter:

Op klassenniveau zijn er 15 kinderen die zich veilig voelen, 6 kinderen die zich bijna veilig voelen en 1 kind die zich helemaal niet veilig voelt. Vooral het onderdeel dat er niet goed geluisterd wordt naar elkaar komt erg naar voren. Andere aandachtspunten zijn dat ruzies met geweld worden opgelost en dat een kwart van de groep aangeeft dat er soms gepest wordt.

De onderdelen die ik mee wil nemen in mijn onderzoek is het pestgedrag met daarbij het agressieve gedrag en dat de kinderen moeten leren beter te luisteren naar elkaar.

De Faalangst Signaleringslijst:

Ik leid uit dit meetinstrument af, dat er veel kinderen last hebben van een vertekend zelfbeeld, omdat ze het erg belangrijk vinden wat andere kinderen van ze vinden, ze durven hun eigen mening niet te geven en het nerveus zijn bij bepaalde situaties. Ook komt het faalangstige aspect naar voren, doordat er veel kinderen zijn die nieuwe werkjes spannend vinden en hulp van mij als leerkracht erg fijn vinden, ze zoeken die bevestiging. De onderdelen die ik dus

meeneem in mijn onderzoek zijn vooral het welbevinden van de kinderen en het minder faalangstig zijn bij klassensituaties.

3. Welke activiteiten ga ik ondernemen om de sociale competenties te vergroten bij de leerlingen?

Ik heb drie meetinstrumenten ingezet om mijn beginsituatie te meten. Hieruit zijn de volgende speerpunten gekomen:

- a. Sociaal verhoudingen op leerling-niveau
- b. Aanpak sociale competentie faalangst
- c. Sociale verhoudingen op klassenniveau

Hiervoor heb ik de volgende aanpak ontwikkeld.

a) Sociale verhoudingen op leerling-niveau

De sociale vaardigheden ga ik oefenen volgens het GGGG- model. Dit houdt in dat de vier zorgleerlingen inzicht krijgen in het eigen handelen tijdens vrije momenten, omdat in deze momenten vaak de problemen voordoen.

Het GGGG- model is een methode om de kinderen te laten stilstaan bij hun wijze van reageren op gebeurtenissen. De vier G's staan voor: Gebeurtenis, Gevoel, Gedachte en Gedrag. De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over hun gevoelens en gedachten bij gebeurtenissen. Het werken met het GGGG- model maakt kinderen duidelijk met welk gedrag ze vaak geneigd zijn te reageren, en welke gevoelens en gedachten maken dat ze zo reageren.

b) Aanpak sociale competentie faalangst

Ik heb gemerkt dat er veel leerlingen erg onzeker zijn in de groep en niet goed weten hoe ze voor zichzelf moeten opkomen. Nu wil ik het zelfbeeld gaan vergroten door klassikaal sociaal les te gaan geven over dit aspect. Elke week pak ik een onderwerp uit het 'Het Leefboek voor kinderen', dit is een leer- en doe- boek voor kinderen vanaf 8-12 jaar dat hen wil bijstaan in de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Het boek richt zich met name op veel voorkomende emotionele problemen.

Dit boek geeft de kinderen zelf een groot aantal tips en spreekt ze aan op hun eigen niveau: met voorbeelden uit het dagelijks leven, thuis en op school, en met gekleurde woorden die het positief of negatief effect van taalgebruik illustreren.

Dit boek wil ik als leidraad gaan gebruiken om het zelfvertrouwen van de gehele groep te vergroten. Hierbij wil ik ook de theorie van Heckhausen toepassen, namelijk de motivatietheorie en het ABC- model.

c) Sociale verhoudingen op klassenniveau

Om het pesten aan te pakken in de groep, heb ik gekozen voor de Stop- Methode (Klungers, 2005). Het is een duidelijke methode om negatief gedrag aan te geven en je wordt hierbij ook geholpen om tot een oplossing te komen. Het doet een beroep op de oplossingsstrategieën van een leerling, met de leerkracht als begeleider.

Mijn onderzoeksvraag:

Hoe krijg ik een goede, sociale sfeer in de groep, waarin leerlingen respect en waardering voor elkaar en voor mij, als leerkracht, hebben?

Eigenlijk heb ik mijn antwoord op mijn onderzoeksvraag al gegeven bij de deelvragen. Door middel van drie meetinstrumenten heb ik mijn beginsituatie bepaald. Daaruit kwamen de volgende onderdelen, waar ik als leerkracht, iets mee moest doen in de praktijk.

a. Sociaal verhoudingen op leerling-niveau:

Deze leerlingen vielen erg uit op het Sociogram. Ze hadden geen aansluiting bij de groep en wisten niet goed hoe met hun gedrag om te gaan.

b. Aanpak sociale competentie faalangst.

Vooraf uit de Zinnen Aanvul Test en de Faalangst Signaleringslijst kwam erg naar voren dat er veel kinderen last hadden van faalangst, zenuwachtig zijn in klassensituaties.

c. Sociale verhoudingen op klassenniveau

Uit de Veiligheidsmeter kwam dat er gepest werd onderling en dat conflicten en ruzies op de verkeerde manier werden opgelost.

Om een Plan van Aanpak te maken heb ik ervoor gekozen om met alle drie de punten wat te doen in mijn klassensituatie. Deze staan hierboven beschreven.

De kinderen zijn meer alert geworden op hun manier van reageren naar elkaar toe en zijn anders naar zichzelf gaan kijken door de lessen om hun welbevinden en zelfverzekerdheid te vergroten.

De conclusie van dit Plan van Aanpak heb ik gemeten door het Sociogram, de Zinnen Aanvul Test en de Faalangst Signaleringslijst nogmaals af te nemen.

Uit het Sociogram kwam de volgende, samengevatte conclusie.

Als je kijkt naar het gehele meetinstrument dan valt het erg op dat er twee van de vier kinderen een groei laten zien op sociaal en werkgerelateerd vlak, zij hebben aanzienlijk minder negatieve stemmen dan bij de eerste meting. Eén kind laat ook een groei zien, maar nog niet het gewenste. Hier moet nog meer aandacht aan worden besteed. Vooral het omzetten van gevoel naar gedrag is voor deze kinderen erg lastig. Deze kinderen reageren bijvoorbeeld snel agressief en belanden daardoor in een fikse ruzie, terwijl als ze eerst naar het gevoel luisteren en kijken ze het gedrag wat daarna komt ook anders kunnen laten zien of horen.

Er zijn twee kinderen die alleen maar verder zijn gezakt, hierbij heeft de aanpak niet het gewenste resultaat bereikt en gaan we, ik en het Zorgteam, zoeken naar andere mogelijkheden of oplossingen. De grootste oorzaak van deze verdere terugval is, omdat zij zelf een gedragsprobleem hebben. Zij zullen hier mee om moeten leren gaan, voordat ze het gevoel gaan omzetten in positieve acties.

Uit de Zinnen Aanvul Test kwam de volgende conclusie:

Als je kijkt naar het gehele meetinstrument dan kan ik afleiden dat het welbevinden en zelfvertrouwen een positieve groei heeft laten zien. Wel blijft er een klein groepje over die nog onzeker zijn over hun eigen kunnen. Hier moet ik als leerkracht nog verder mee gaan, door het ABC- schema nog verder te herhalen (Jansen en Verresen, 1998). Voor verder uitleg zie paragraaf 2.3.

Ook wordt er minder gepest in de groep, de pester blijft wel het pestgedrag vertonen. Hij zal verdere begeleiding krijgen bij de Stop- methode (Klungers, 2005). Ook zijn de kinderen minder snel agressief en spreken meer af met andere kinderen uit de groep. Wel blijven er sommige kinderen toch nog ingetogen. Zij blijven erg onzeker over hun eigen kunnen en kwamen al eerder in dit meetinstrument naar voren. Met deze kinderen wil ik verder gaan werken aan de motivatietheorie; het toeschrijven van succes en mislukking (Nieuwenbroek, 1998, p.56).

De Faalangst Signaleringslijst heb ik als eindmeting gebruikt. Ik leid uit dit meetinstrument af dat de kinderen het minder spannend vinden om nieuwe werkjes te doen en zijn de kinderen minder zenuwachtig en nerveus. Dat wil toch zeggen dat hun zelfvertrouwen is gegroeid. Het enige wat blijft opvallen bij deze meting is dat de kinderen het nog steeds belangrijk vinden wat andere kinderen van hen vinden. Ook al is hun zelfvertrouwen aan het groeien, dit blijft dan wel een aandachtspunt waar ik als leerkracht op moet blijven letten. Daarom zet ik de lessen uit 'Het leefboek voor kinderen' (Legters, 2007) door om zo die groei die er nu al is voort te zetten, zodat de kinderen steeds meer in hun zelf gaan geloven.

Als je kijkt naar de gehele conclusie, dan heeft mijn onderzoek een positieve impact gehad op de groep. De zorgleerlingen die er waren, daarvan heeft de helft een positieve ontwikkeling laten zien. Helaas zijn er twee kinderen die negatiever naar voren kwamen. Zij vertonen nog steeds pest- en agressief gedrag.

Ook het zelfvertrouwen in de groep is verbeterd. Er zijn veel kinderen die zekerder in de groep staan en weten hoe ze voor zichzelf moeten opkomen. Het enige waar ik hierbij nog op moet letten is dat de kinderen het nog steeds erg belangrijk vinden wat andere kinderen van ze vinden of die nog erg ingetogen zijn. Deze kinderen vinden het nog steeds moeilijk zich te uiten voor de groep.

Bij het volgende deelhoofdstuk Aanbevelingen, kun je lezen wat voor vervolg ik als leerkracht inzet om de aandachtspunten die uit de laatste metingen kwamen, aan te pakken.

5.2 Aanbevelingen

De groep zal begeleiding nodig blijven hebben om de faalangst ofwel het zenuwachtig zijn bij bepaalde situaties zo gering mogelijk te houden. Door de lessen uit het Leefboek voor kinderen, blijven de kinderen leren om anders naar hun gevoel te kijken. Ze zetten de rode energie om in groene energie en leren dat je gedrag kunt omzetten. De rode energie is de negatieve energie, het zenuwachtig zijn. De groene energie is de positieve energie, het gevoel dat je het kunt. Dit is wel een proces wat meer tijd nodig heeft, dan de twee maanden die ik in de praktijk heb kunnen toepassen. Daarom ga ik gewoon door met deze lessen, om zo de kinderen een betere basis te geven. Aan het einde van het schooljaar, wil ik zelf nogmaals de eindmetingen toepassen om te kijken of het nog meer effect heeft gehad. Zoals je in het onderzoek hebt kunnen lezen, is het wel zo dat de lessen effect hebben op de kinderen en dat de Faalangst al een stuk minder wordt. De kinderen blijven het nog wel belangrijk vinden wat andere kinderen van ze denken, dit zijn dan nog wel punten waar ik in de lessen rekening mee moet houden.

Als je kijkt naar de sociale verhoudingen is er ook groei gemeten. Er waren vier kinderen die verstoten waren uit de groep, zowel sociaal als werkgerelateerd gezien. Nu zijn dit nog twee kinderen die erg opvallen, zij komen zelfs negatiever uit de meting. Het is dus zaak om deze kinderen extra goed te gaan begeleiden. Ik heb al een afspraak gehad met het Zorgteam en bij één kind is er Ambulante Begeleiding opgezet en bij het andere kind zijn de ouders al eerder ingelicht, omdat wij als school en ik als leerkracht, handelingsverlegen zijn. Dan weet je als leerkracht niet meer hoe je dit kind het beste kunt begeleiden. Nu gaan we externe hulp inschakelen, om zijn sociale competenties te vergroten. Wat ik nu als leerkracht blijf doen is het GGGG- model (Klungers, 2005) toepassen en ik heb nauw contact met ouders.

Ook voor het volgende schooljaar is het belangrijk dat de leerkracht alert is op de signalen die deze groep afgeeft en de lessen door te zetten, in plaats van de normale Sova- lessen die wij als school gebruiken. Het is dus zaak dat de overdracht met de volgende leerkracht goed gebeurd en dat ik zelf de groep en leerkracht blijf ondersteunen.

5.3 Reflectie meesterstuk

Vanaf het begin van het schooljaar heb ik me bezig gehouden met dit praktijkonderzoek. Waar ik eigenlijk meteen mee wilde beginnen, was de methode Kids' Skills, dit is een methode om de sociale sfeer in de groep te bevorderen. Door de eerste bijeenkomst werd ik gelijk op mijn plek gezet. Je denkt al vooraf te weten, wat voor Plan van Aanpak je gaat toepassen. Het leuke van een praktijkonderzoek is, dat je naar aanleiding van een beginsituatie, je Plan van Aanpak gaat ontwikkelen en samenstellen. Het kiezen van de drie meetinstrumenten, vond ik in het begin wel lastig. Je weet dan zelf nog niet of het de juiste meetinstrumenten zijn en of je er werkelijk iets aan gaat hebben voor je onderzoek. Ik heb daarom nog een extra meetinstrument toegevoegd om een beter beeld te krijgen van de groep. Met de uitkomsten van die meetinstrumenten, ben ik aan de slag gegaan. Ik wilde me richten op drie onderdelen, het leerling- niveau, het klassenniveau en het onderdeel faalangst wat ik ook klassikaal heb aangeboden. Dit wilde ik doen om zoveel mogelijk kinderen te helpen en te begeleiden. Ik heb, door mijn onderzoek, ook geleerd anders te kijken naar bepaalde situaties. Vaak als er een conflict was, liet je de kinderen binnen zitten en gaf je ze straf. Nu leer ik ook als leerkracht te kijken naar het achterliggende gedrag en gevoel. De kinderen hebben dit ook geleerd door dit proces. Het moeilijkste hieruit bleek om de twee gedragsmatig- zwakke kinderen te begeleiden. Wij hebben veel gesprekken gevoerd en ik heb deze twee kinderen heel intensief begeleid, maar toch heeft het dan niet het gewenste effect. Dat vond ik erg moeilijk. Door gesprekken te voeren met collega's of zorgcoördinatoren, kwam ik er achter dat ik niet alles kan verhelpen. Soms is er wel eens externe hulp nodig om die kinderen beter te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling. Voor mij was dit wel een leerpunt.

Als je kijkt naar de Faalangst in de groep, is dit aanzienlijk verbeterd door de lessenreeks. Ik vond het ook erg leuk om de lessen te geven. Het kost wel veel tijd en ik heb binnen mijn organisatie van lesuren wel moeten schuiven. Daarom is het ook erg jammer te constateren dat er weinig tijd is voor sociaal- emotionele lessen. Ik blijf ze wel inplannen, al is het alleen maar om de klas te helpen.

Als je als juf om half vier bij de deur staat om de kinderen een fijne middag te wensen en er wordt gezegd: 'Juf, wat was het toch gezellig vandaag!', dan voel ik me geslaagd voor dit onderzoek!

Literatuurlijst

Internet:

Afname sociogram:

www.sometics.nl

Informatie veiligheidsmeter, meetinstrument 3:

www.kidstegengeweld.nl

Posicom readers, Klungers:

www.posicom.nl

Literatuur:

Greven J & Letschert, J. (2006). *Kerdoelenboekje*. Den Haag: Ministerie van OCW.

Harinck, F. Red. (2007). *Praktijkonderzoek op een hogeschool*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant

Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant

Jeninga, J. (2006), *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: HB-Uitgevers.

Klungers, T. (2005). *Van een moeilijke groep naar een prettige groep*. Posicom.

Klungers, T. (2005). *Van pesten naar een wij-gevoel*. . Posicom.

Leenders, Y. (2010). *Leren lesgeven met het activerende directe instructiemodel*. Uitgeverij: CPS

Legters, T. (2007). *Leefboek voor kinderen*. Katwijk: Panta Rhei.

Robinson G., Maines, B. (2003). *Een schreeuw om hulp, No Blame aanpak bij pesten*. Mechelen: Bakermat Uitgevers.

Oorspronkelijke titel: Crying for help- The No Blame Approach to Bullying 1997.

Timmerman, K. (2002). *Kinderen met aandachts- en werkhoudingsproblemen*. Leuven: Acco

Walraven, M., Oomen, C., Klein, T. & Appelhof, P. (2006). *Sociale competentie en participatie in beeld. Een begrippen en analysekader*. Utrecht: Oberon, Onderzoek & advies.

Wiltink, H. (2000). *Ik kan het, ik kan het!Faalangst overwinnen*. Amersfoort: CPS

Methodes:

Methode: Alles Kidzzz

Kruuk, A., Hudepohl, M., *Alles Kidzzz methode*. 's-Hertogenbosch: Reinier van Arkel Groep.